

CHP'NİN MAYASI
Anadolu Solu

**“Hayatta Ne Olursan Ol,
Önce İnsan Ol”**
Felsefesini Benimseyenlere...

CHP'NİN MAYASI
Anadolu Solu

Enis TTNC

CHP'NİN MAYASI
Anadolu Solu

Enis TTNC

•

1. Basım - Kasım 2005
2. Basım - Ocak 2006
Ankara

•

ISBN: 975-00555-0-0

•

Yayına Hazırlayan:
Hikmet ERTAN

•

Kapak Tasarım:
Kazım KARAKOÇ

•

Dizgi:
Hüseyin KİP
Ramazan ŐENER

•

Baskı:
SİSTEM OFSET
Strazburg Cad. 7/A Sıhhiye - ANKARA
Tel: (0312) 229 18 81 Faks: 229 63 97

İÇİNDEKİLER

ANADOLU SOLU NEDİR?

İnsan En Yüce Varlık Emek Kutsaldır / **13**

Anadolu Solu'nun z İnsandır / **17**

Anadolu Solu'nun Amacı İnsanımızı Onur ve Saygınlığa Yaraşır Bir Yaşama Kavuşturmaktır / **18**

Anadolu Solu'nun Temel Taşı Anadolu Ulusal Devrimidir / **18**

Anadolu Ulusal Devrimi'nin Siyasal rgt Anadolu ve Rumeli Mdaafa-i Hukuk Cemiyetidir / **21**

Anadolu Solu'nun Kökleri 13. Yüzyıla Uzanmaktadır / **21**

Anadolu Sol'un Siyaset Anlayışı Projeli Siyasettir / **21**

Anadolu Solu'nun Hedeflerinden Biri Türkiye'yi
Avrupa Birliği'ne Taşmaktır / **23**

ANADOLU HÜMANİZMASI

Anadolu Hümanizması'nda Başlıca Düşünceler / 29

Önce İnsan / 29

Bilginin Önemi / 31

Aklın Üstünlüğü / 31

İnsandaki Üstünlüğün Kaynağı / 32

Kadının Değeri ve Saygınlığı / 33

Özgürlük Anlayışı / 33

Toplumsallığa Açılım / 34

Çalışma Yaşamında Sosyal Duyarlılık / 34

Mizahi Boyut ve Nasrettin Hoca / 37

Kültürel Köklerden Kimi İzler / 38

Anadolu Hümanizmasından 20.'nci Yüzyıla Kimi Yansımalar / 39

MUSTAFA KEMAL'İN "ALTIOK" VE "SOSYAL DEMOKRASİ" İLKELERİ ÜZERİNE DÜŞÜNCELERİ

Cumhuriyetçilik, Demokrasi, Özgürlük ve Eşitlik / 41

Ulusçuluk, Yurttaşlık, Sevgi, Barış ve Dayanışma / 45

Halkçılık, Emegın Değeri, Sosyal Düzen ve Sosyal Adalet / 49

Devletçilik, Ekonomik Kalkınma, Özel Girişim,

Sosyal Devlet ve Pragmatizm / 50

Laiklik, Din, Vicdan ve Düşünce Özgürlüğü / 53

Devrimcilik, Gençlik, Yenilik, Değişim ve Gelişim / 55

ANADOLU SOLU AÇILIMI

Cumhuriyetçilik: Demokrasi, Özgürlük ve Eşitlik Bütünlüğünde Yaşam Biçimi / 59

Milliyetçilik: Sevgi, Barış ve Dayanışma Temelinde Yurttaşlık / 62

Halkçılık: Orta Sınıfın Üstünlüğünde Sosyal Adalet / 64

Devletçilik: İnsan Merkezli Sosyal Devlet / 65

Laiklik: Aklın Özgürleştirilmesi / 70

Devrimcilik: Gençliğin Öncülüğünde Değişim ve Gelişim / 71

EKLER

Ek-1: Felsefe Tarihinde İnsan Varlığı ve

O'nun Dünya İçindeki Yeri Sorunu / 73

Ek-2: Mustafa Kemal'in Bilim ve Bilimsel Düşünceye Bakışı / 81

Ek-3: Anadolu Solu'nun Ana Dayanağı:

"Bilim ve Bilimsel Yöntem" / 84

KAYNAKÇA / 89

SUNUM

Türkiye siyaset kulvarında, anımsanacağı üzere, CHP Genel Başkanı Sayın Deniz Baykal tarafından “30 Eylül 2000 Projesi” başlığıyla açıklanan bir iddia ortaya konulmuştu. Bu iddia Türkiye’de yeni bir siyaset açılımını öngörüyordu ve bu çerçevede CHP’yi yeni bir atılım ve sıçrama sürecine taşımayı hedefliyordu.

Söz konusu proje, üç ayak üzerinde oturuyordu:

Birinci ayak, parti içi kavgaya son vermektir. Türkiye’deki Sosyal Demokrasiyi kendi kendisiyle çelişen, birbiri ile mücadele etmeyi tatmin aracı sayan, içe dönük kurgulanmış bir yapıdan çekip çıkarmaktır. Bu düşüncenin en güzel anlatımı, “Kavgalı eve kız vermezler, kavgalı partiye oy vermezler” şeklinde özetlenmişti.

Projenin ikinci ayağı, CHP’yi dar grupların egemen olduğu yapıdan çıkartmak, siyasette inancı, etnik kökeni, mezhebi, bölgeseliği, yerel dayanışma duygularını temel alan alışılmış siyaset anlayışlarını ortadan kaldırmaktır.

Üçüncü ayağı ise, CHP’nin Sosyal Demokrasi anlayışının netleştirilmesini hedefliyordu. Çünkü Sosyalist Enternasyonel Platformunda Sosyal Demokrasinin varmış olduğu insan odaklı anlayış, böyle bir hedefi zorunlu kılıyordu. Bu çerçevede göz önüne alındığında CHP’ye göre, Sosyal Demokrasi, insanı temel alan bir siyaset anlayışı olmalıydı. Bu anlayış uyarınca, Sosyal Demokrasi kültürünün ana dayanakları olarak, sevgi, bilgi, dayanışma, paylaşma, kültür, bilim, üretim gibi unsurlar ön plana çıkarılmıştı. İnsan konusunda bizim kültürümüzün, tarihimizin ortaya koyduğu değerlerin tümünü sahiplendiğimizi, onlarla iftihar ettiğimizi, onur duyduğumuzu ilan ettik. Hacı Bektaş Velileri, Yunus Emreleri, Mevlanaları, Ahi Evrenleri yetiştirmiş olan Anadolu kültürünün özünde de, insan, sevgi, dayanışma, paylaşma ve bilgi olduğunu açıkladık. Bu değerlerin dayanışmacı bir halk kültürü olarak günümüzde de yaşadığını belirttik.

Öte yandan Mustafa Kemal’in düşünce ve söylemleri hümanist düşünce (insancılık) açısından incelendiğinde, insan yüceliğinin derin ve anlamlı bir şekilde ön planda tutulduğu görüldü. Bu anlayışın kökünde, insanı en yüce varlık kabul eden Anadolu Hümanizması değerlerinin yattığı ve Mustafa Kemal’in bu değerler temelinde Anadolu insanı ile bütünleştiği ortaya çıktı.

Anadolu’nun insan odaklı dayanışmacı halk kültürünün, Mustafa Kemal’in düşünce dünyasının alt yapısını oluşturduğu, bu alt yapı üzerinde Mustafa Kemal’in, Batı Dünyası felsefe sistemlerini, özellikle de 1789 Fransız devrimi ile bunu takip eden düşünce akımlarını özümseyerek muhteşem bir senteze ulaştığı anlaşıldı.

İşte, Sosyal Demokrasinin bu gün varmış olduğu insan odaklı anlayışın Hümanist Anadolu düşüncesine yakınlığı, bu Anadolu düşüncesinin Mustafa Kemal’in dünyasındaki ağırlığı ve bunun dayanışmacı bir halk kültürü olarak günümüzde hala yaşıyor olması, CHP’ye:

- Sosyal Demokrasi ile Kemalizm’i, Anadolu kültürünün hümanist değerleri üzerinde birleştirmek ve söylemini bu bakış açısından ifade edebilmek olanağını vermiştir.

Bu gelişme aynı zamanda insanımızın:

CHP’nin söylemi ile bu söylemin Anadolu’ya uzanan dayanakları arasında yakın bağları görebilmesine yardımcı olmuştur. CHP’nin söylemini, kendi özünden gelen “yerli” bir anlayış olarak görmesini sağlamıştır. Yabancı kökenli diyerek dışlama eğilimlerine son vermiştir.

Bu gelişmelerin sonucunda toplumumuz, CHP’nin Sosyal Demokrasi anlayışını Anadolu Solu olarak adlandırmıştır.

Bu nedenle Anadolu Solu, yeni bir ideoloji değil, CHP'nin Sosyal Demokrat ideolojisinin yeni bir yorumla anlatımıdır. Kemalizm ile Sosyal Demokrasiyi Anadolu kültürü mirası üzerinde birleştiren bir siyaset açılımıdır.

Geniş halk yığınlarında, Anadolu Solu açılımının yarattığı umut ve ilgi hala devam ediyor. Bu siyaset açılımını, halkımıza anlatmak, onlara mal etmek gerekiyor. Bu konuda kolektif bir çabaya ihtiyaç duyulduğu kanısındayım.

Bu kitap, eğer bu çabaya bir katkıda bulunabilecekse amacına ulaşmış olacaktır.

CHP'nin Mayası - Anadolu Solu kitabını hazırlarken ana dayanak noktam, CHP Genel Başkanı Sayın Deniz BAYKAL'ın konuşmalarıydı.

Anadolu Solu siyaset açılımına sahip çıkılmasında beni cesaretlendiren, dostlarım; Prof. S.Talat HALMAN'a, Şair Dr. M. Şerif ONARAN'a ve Prof. Dr. Anıl ÇEÇEN'e teşekkürlerimi sunuyorum. Hakkın rahmetine kavuşan sevgili dostum felsefeci İ. Zeki EYÜPOĞLU'nu ve Prof. Dr. Süleyman VELİOĞLU'nu rahmet ve şükranla anıyorum.

İnternet sitem, enistutuncu@nom.tr üzerinden, 1998 yılından bu yana partili-partisiz, olumlu-olumsuz eleştiri ve katkılarını esirgemeyen yurttaşlarımıza ve beni oylarıyla Parlamento'ya gönderen Tekirdağlı hemşehrilerime teşekkür ediyorum.

Sevgi ve saygılarımla.

ENİS TÛTÛNCÛ
OCAK 2006 - ANKARA

ANADOLU SOLU NEDİR?

İnsan En Yüce Varlık, Emek Kutsaldır.

Sosyal Demokrasi, dayandığı evrensel değer ve ilkeleri yaşama geçirebilmek için, ülkelere ve zamana göre değişen yöntemler kullanmakta, ideolojik özünden uzaklaşmadan, zaman içinde kendini geliştirebilmektedir.

Bu değişim ve gelişim günümüzde sosyal demokrasi anlayışına, insan odaklı; sevgiyi, bilgiyi, teknolojiyi, dayanışmayı ve hoşgörüyü öne çıkaran yeni bir açılım kazandırmıştır.

Sosyal demokrasinin bugün varmış olduğu bu insan odaklı anlayış, Anadolu kültürüne ve bu kültürün dayandığı hümanist Anadolu düşüncesine hiçte yabancı değildir.

Anadolu düşünürleri insanlığa daha 13. yüzyılda; insanın, bilginin, emeğin, sevginin, hoşgörü ve dayanışmanın en önemli değerler olduğunu vurgulayan hümanist düşünceler kazandırmışlardır. İnsan devlet ilişkilerinde insanın devletten önce geldiğini, devletin insanın hizmetinde olması gerektiğini dile getirmişlerdir; siyasal iktidarı sorgulayan ve haksızlıkların karşısında hak arayan bir anlayışı savunmuşlardır.

Anadolu Hümanizması çığırında, insan varlığı ve onun dünya içindeki yeri tartışması "insanın yüceliği ve aklın üstünlüğü temelinde" ele alınmıştır. Bu temelde sevginin önemi, bilginin değeri, özgürlüğün anlamı, kadının saygınlığı, dayanışma ve paylaşımın erdemi gibi konularda çağının ve coğrafyasının çok ötesinde düşünsel açılımlara ulaşılmıştır. Söz konusu açılımların

hem dünya felsefe tarihi, hem de insan hakları tarihi açısından son derece önemli olduğunu vurgulamak gerekir. Bu açılımlar Anadolu insanının yaşam felsefesini şekillendirmiş ve Anadolu'nun insan odaklı dayanışmacı halk kültürünün temel dayanağını oluşturmuştur.

Daha sonraları Osmanlı coğrafyasının önemli bir bölümüne yayılan bu dayanışmacı halk kültürü, günümüz Türkiye'sine miras kalmıştır. Bu düşünsel açılımların Batı Dünyasındaki Rönesans hareketinden 200 yıl önce yapılmış olması son derece önemlidir. Çünkü Batı insanının ortaçağ karanlığı içinde bunaldığı bir dönemde, Anadolu'da, dinsel doğmaları aşmaya çalışan, katı dincilikten uzak, cinsiyet, soy, sop ve kabile farklılığı gözetmeyen bir insan ve sevgi anlayışı savunulmuştur.

Öte yandan Mustafa Kemal'in düşünce ve söylemleri hümanist düşünce (insancılık) açısından incelendiğinde, insan yüceliğinin son derece anlamlı bir şekilde ön planda tutulduğu görülmektedir.

Mustafa Kemal kendisine sunulan "Devlet Arması" önerilerinden hiç birini beğenmemiş ve düşüncesini "Bunlardan hiç biri bugünkü dünyamızın içinde kurulan bir devletin arması olamaz. Devlet armasını, sembolik bir insan başı ile temsil etmeli" diyerek geri çevirmiştir.

Mustafa Kemal'in "Her şeyin kaynağı insan zekasıdır. Siz bana bir zeka sembolü arayınız!... Sembol... sembol... sembol insan zekasıdır sembol!" ve Türk siyasetinin esaslı ilkeleri, barış ve insan severliktir. Biz bunlar için çalışıyoruz" sözleri O'nun insan sevgisi ve yüceliğini vurgulamaktadır. Bunlar gibi ..." insanları mutlu edeceğim diye onları birbirine boğazlatmak, insanlıktan uzak ve son derece üzüntü duyulacak bir yoldur. İnsanları mutlu edecek tek vasıta onları birbirine yaklaştırarak, onlara birbirlerini sevdirecek karşılıklı maddi ve manevi ihtiyaçlarını sağlamaya yarayan hareket ve enerjidir" yada "İnsanlıkta mutluluk, insanoğullarının birbirine yaklaşması, birbirini sevmesi, hepsinin temiz duygu ve düşüncelerini birleştirmesiyle olacaktır" sözleri de...

Mustafa Kemal'deki böylesine derin ve anlamlı insan sevgisinin kökünde, insanı en yüce varlık kabul eden Anadolu Hümanizması değerlerinin yattığı ve Mustafa Kemal'in bu değerler temelinde Anadolu insanı ile bütünleştiği anlaşılmıştır.

Mustafa Kemal, kurtuluş Savaşı'nı Anadolu Hümanizması değerleri ile yörgülen, Anadolu ve Rumeli insanı ile başarıya götürmüş; yeni Türkiye'yi bu kültürel değerlere dayanarak kurmuş; çağdaşlaşmayı bu anlayış üzerinde gerçekleştirmiştir.

Anadolu'nun insan odaklı dayanışmacı halk kültürü Mustafa Kemal'in çocukluk düşünce dünyasının temelini oluşturmuştur. Bu temel üzerinde Mustafa Kemal, Batı dünyası felsefe sistemlerini, özellikle 1789 Fransız devrimi ile bunu takip eden düşünce akımlarını özümseyerek, muhteşem bir düşünce sentezine ulaşmıştır. Mustafa Kemal'in düşünce söylem ve eylemleri zaman sürecinde yörgülerek Atatürkçülüğün alt yapısını belirlemiştir.

Atatürkçülük aslında 1919-1938 yılları arasında büyük ölçüde, Atatürk'ün özel çabaları sonucu incelenme, oluşma ve uygulanma olanaklarına kavuşmuştur. Ulusal mücadele, devrim atılımları, Atatürk'ün düşünce ve inançları ve CHP Kurultayları, bütün bunlar Atatürk ilkelerinin doğmasını ve gelişmesini sağlamıştır. 1935 yılında CHP programında Atatürkçülük "Kemalizm" olarak tanımlanmış, cumhuriyetçilik, ulusçuluk, halkçılık, devletçilik, laiklik ve devrimcilik ilkeleri olarak Atatürkçülüğün temelini oluşturmuştur.

Kemalizm, Altı Ok ile Yedi bütünleyici İlke'den oluşmaktadır.

Altı Temel ilke; "Cumhuriyetçilik", "Ulusçuluk", "Halkçılık", "Devletçilik", "Laiklik" ve "Devrimcilik" 'tir

Yedi Bütünleyici İlke ise; "İnsan ve İnsanlık sevgisi", "Akılcılık ve Bilimsellik", "Bağımsızlık", "Ulusal Egemenlik", "Ulusal birlik, Beraberlik ve Ülke Bütünlüğü", "Yurt'ta barış, Dünya'da Barış" ve "Çağdaşlaşma" 'dır.

Kemalizm'in ana dayanağı bilindiği gibi, "Bilim ve Bilimsel Düşünce ve Bilimsel Yöntemdir". Ancak insanın değeri açısından çıkış noktası Anadolu Hümanizmasıdır.

Sosyal Demokrasinin evrensel ilkelerine gelince bunlar; "Özgürlük", "Eşitlik", "Dayanışma", "Emeğin Üstünlüğü", Gelişmenin Bütünlüğü", "Halkın Kendi Kendini Yönetmesi" dir.

Anadolu Solu siyaset açılımında Kemalizm, Sosyal Demokrasinin evrensel ilkeleri ile insan odağında şöyle bütünleşmektedir:

Cumhuriyetçilik: Demokrasi, Özgürlük ve Eşitlik Bütünlüğünde Yaşam Biçimi.

Milliyetçilik: Sevgi, Barış ve Dayanışma Temelinde Yurttaşlık.

Halkçılık: Orta Sınıfın Üstünlüğünde Sosyal Adalet

Devletçilik: İnsan Merkezli Sosyal Devlet.

Laiklik: Aklın Özgürleştirilmesi.

Devrimcilik: Gençliğin Öncülüğünde Değişim ve Gelişim

Sosyal Demokrasinin bugün varmış olduğu insan odaklı anlayışın, hümanist Anadolu düşüncesine yakınlığı, bu düşüncenin Mustafa Kemal'in dünyasındaki ağırlığı ve yine bu düşüncenin dayanışmacı bir halk kültürü olarak günümüzde toplumun tüm katmanlarında yaşıyor olması, bugün CHP'ye:

- Sosyal Demokrasi ile Kemalizm'i, Anadolu kültürünün hümanist değerleri üzerinde birleştirmek ve özdeşleştirmek;

- Söylemini, bu bakış açısından ifade edebilmek olanağı vermiştir.

Bu gelişme aynı zamanda insanımızın,

- CHP'nin söylemi ile bu söylemin Anadolu'ya uzanan dayanakları arasında yakın bağları görebilmesine yardımcı olmuştur.

- CHP'nin söylemini, kendi özünden gelen "yerli" bir anlayış olarak görmesini sağlamış, "yabancı kökenli" diyerek dışlanma eğilimlerine son vermiştir.

Bu gelişmelerin sonucunda toplumumuz, CHP'nin sosyal demokrat anlayışını, *Anadolu Solu* olarak adlandırmıştır.

Bu nedenle "Anadolu Solu" yeni bir ideoloji değil; CHP'nin sosyal demokrat ideolojisinin yeni bir açıdan anlatımıdır. Kemalizm ile sosyal demokrasiyi Anadolu kültürü (Anadolu Hümanizması) mirası üzerinde birleştiren bir siyaset açılımıdır.

Değinen görüşler ışığında Anadolu Solu, kökleri Anadolu Hümanizmasına uzanan, Mustafa Kemal ile can bulan, devrimcilik ilkesinin sürekli değişim ve gelişim anlayışında, Kemalizm ile sosyal demokrasinin insan odağında nasıl bütünleştiğini ortaya koyan bir siyaset açılımıdır.

Anadolu Solu'nun Özü İnsandır

İnsan, yeni varlık biliminde (yeni ontoloji), yaratıcılık melekesiyle tanımlanmaktadır. Bu çerçevede insan, evrende yaratıcılık melekesine sahip, çok boyutlu, tek ve en yüce varlıktır.

Yaratıcılık melekesi, insandaki yüceliğin ve üstünlüğün gizemidir. Yaratıcılık melekesi emekle yani iş gücü kullanımıyla ortaya çıkar ve gelişir. Emek, yaratıcılığın ve üreticiliğin kaynağıdır, yaratıcılık melekesinin harekete geçirilmesidir. Bu nedenle emek kutsaldır.

Anadolu Solu'nun Amacı İnsanımızı Onur ve Saygınlığa

Yaraşır Bir Yaşama Kavuşturmaktır.

Anadolu Solu'nun amacı, insandaki yaratıcılık melekesinin önünü açarak emeği yüceltmek ve böylece insanı, onur ve saygınlığa yaraşır bir yaşama kavuşturmaktır. İnsandaki yüceliğin ana kaynağı, yaratıcılık melekesidir. Emek yaratıcılık melekesinin harekete geçirilmesidir.

Bu amaca giden yolda çalışan ve çalışmayan nüfus grupları açısından öncelikler söz konusudur.

Çalışan nüfus grupları açısından öncelik, çökertilmiş olan orta sınıfın ayağa kaldırılmasıdır. Orta sınıf, işçi, çiftçi, memur, küçük esnaf ve sanatkarlarla diğer bağımsız çalışanlar ve KOBİ girişimcilerinden oluşmaktadır.

Çalışmayan nüfus grupları açısından ise öncelik, işsizlere ve engellilere sahip çıkılmasıdır.

Orta sınıf ile işsizlere ve engellilere öncelik verilmesi, Anadolu Solu'ndaki **önce insan** anlayışının bir gereğidir.

Anadolu Solu'nun amacına ulaşılması için, işsizlik ve yoksullukla mücadele programı ve buna bağlı proje demetleri hazırlanmalı ve acilen uygulamaya sokulmalıdır.

Anadolu Solu'nun Temel Taşı Anadolu Ulusal Devrimidir

Anadolu Ulusal Devrimi, 19 Mayıs 1919'da Mustafa Kemal'in Samsun'a ayak basmasıyla başlayan, Ulusal Kurtuluş Savaşı olarak devam eden, zaferden sonra ise, köklü yenilik ve değişimlerle ümmet konumunda yaşayan yoksul ve cahil bırakılmış bir toplumu, çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkarma iddiasını ortaya koyan düşünce ve eylemler bütünüdür.

Anadolu Ulusal Devrimi, Mustafa Kemal'in dünyasında şöyle ifade edilmiştir:

-“Efendiler; yaptığımız ve yapmakta olduğumuz devrimin amacı; Türkiye Cumhuriyeti halkını tamamen çağdaş ve tüm anlamı ve görünüşleri ile uygar bir toplum durumuna getirmektir. Devrimin temel ilkesi budur...” (Kastamonu, 30 Ağustos 1925)

-“Türk Devrimi nedir? Bu devrim, sözcüğün ilk anda akla getirdiği ihtilal anlamından başka, ondan daha geniş bir değişimi ifade etmektedir. Bugünkü devletimiz çağlardan beri gelen eski biçimleri ortadan kaldıran en gelişmiş biçimidir”... Ulusun, varlığını sürdürmesi için bireyleri arasında düşündüğü ortak bağlarda, çağlardan beri gelen biçim ve niteliğini değiştirmiş, yani Ulus, dinsel, mezhepsel bağlantı yerine, Türk ulusallığı, ulusçuluğu bağıyla bireylerini toplamıştır... Ulus, uluslararası genel mücadele alanında kendisinin yaşam ve güç nedeni olan bilim ve araçların ancak çağdaş uygarlık ta bulunabileceğini, değişmez bir gerçek olarak ilke edinmiştir...Kısaca efendiler; Ulus, saydığım değişimler ve devrimlerin doğal, zorunlu gereği olarak, kamu yönetiminin ve bütün yasalarının ancak dünyaya ait ihtiyaçlardan doğmuş olduğunu kavramış ve ihtiyacın değişmesi ve gelişmesiyle, durmadan değişip gelişmeyi esas olan dünyaya ait bir yönetim anlayışını yaşamın şartı saymıştır.” (Ankara, 5 Kasım 1925)

-“Arkadaşlar! Bundan sonra pek önemli zaferlere kavuşacağız. Fakat bu zafer süngü zaferleri değil, ekonomi, ilim ve kültür zaferleri olacaktır. Ordumuzun şimdiye kadar kazandığı zaferler, memleketimizi gerçek kurtuluşa yöneltmiş sayılamaz. Bu zaferler ancak, gelecekteki zaferimiz için değerli bir ortam hazırlamıştır. Askeri zaferimizle gururlanmalıyım. Yeni ilim ve ekonomi zaferlerine hazırlanalım.” (Alaşehir, 25 Ocak 1923)

-“Devrimler bir insanın ömrüne sığmaz. Bazen milletin ömrü bile buna yetişmez... Ben ancak kendi ömrüme sığanları başaracağım. Benden sonra gelecekler, zamanlarının gerektirdiği devrimleri başaracaktır. Ve böyle sürüp gidecektir.” (Egeli Münir Hayri Millet Mecmuası, 6 Kasım 1947, Cilt 4)

Anadolu Ulusal Devrimi, açıkça görülüyor ki, toplumda ve ülke yönetiminde, dinsel kuralların egemenliğini, bu kurallardan kaynaklanan yasaların, anlayışların ve uygulamaların oluşturduğu geri kalmış düzeni reddetmektedir. Onun yerine Batı dünyasında gelişen çağdaş düşünceyi, bilime, akıla dayalı yaşam biçimini yerleştirme iddiasını ortaya koymaktadır.

Anadolu Ulusal Devriminin yaratıcısı, Anadolu ve Rumeli'nin göçmen ve yerli halklarıdır. Mustafa Kemal, bunlara önderlik etmiştir. Bunların tümü için üst kimlik “Türkiye Cumhuriyeti

Yurttaşlığı"dır. Bu kimliğin özü , Anadolu ve Rumeli'nin binlerce yıllık tarihinde yaşamış olan tüm kavim ve uygarlıklardan süzölmüş, Anadolu Hümanizmasının önce insan diyen dünya görüşünde yoğrulmuş, "1923 Aydınlanma Devrimi" ile birlikte, yeniden çağdaşlık yoluna çıkarılmış olan bireydir.

"Türkiye Cumhuriyeti Yurttaşlığı" kimliğini Mustafa Kemal, "Ne Mutlu Türküm Diyene" şeklinde ifade etmiştir. Bu ifadeyle dile getirilen "Türk" kimliği, Mustafa Kemal'in aşağıdaki düşüncesine dayanmaktadır.

"Diyarbakırlı, Vanlı, Erzurumlu, Trabzonlu, İstanbullu, Trakyalı, ve Makedonyalı, hep *bir soyun* evlatları, hep *aynı cevherin* damarlarıdır. Bizim yeni işimiz budur. Bu damarlar, birbirini duysun ve birbirini tanısin... Bu dediğim şey gerçek olacak; çünkü gerçektir. Bu dediğim şey olduğu zaman, başka bir alem görülecek ve bu alem, dünyaya hayret verecek, ışığı ve feyzi insanlığa saçacaktır..." (26 Eylül 1932, Diyerbekir Gazetesi)

Buradaki "*soy ve cevher*" kavramları bir ırkı değil, insanı, insan varlığını işaret etmektedir.

Anadolu Ulusal Devrimi'nin siyasal örgütü,

Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyetidir

Bu cemiyet, 4 -11 Eylül 1919'da toplanan Sivas kongresinde oluşmuştur, 23 Nisan 1920'de TBMM'ni açmıştır. TBMM, derhal düzenli ve güçlü bir ordu kurmuş, Ulusal Kurtuluş Savaşını zaferle noktalamıştır. Söz konusu Cemiyet, 9 Eylül 1923'te, yani Cumhuriyetin ilanından 50 gün önce, Cumhuriyet Halk Fırkasına dönüşmüştür. Mustafa Kemal'e göre, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin oluşturulduğu Sivas Kongresi, CHP'nin birinci, yani Kuruluş Kurultayı'dır.

Anadolu Solu'nun Kökleri 13. Yüzyıla Uzanmaktadır

Anadolu Solu siyaset açılımının kökleri, Anadolu Hümanizmasına uzanmaktadır. Anadolu Hümanizması, Anadolu'da asırlar boyu etkili olan değişik felsefe ve tasavvuf akımlarının İslamiyet temelinde yoğrulmuş insan odaklı bir değerler bütünüdür. Bu değerler bütünü 13 yüzyıldan itibaren Anadolu'ya özgü bir *Halk İslamı* yorumu (Türkiye Müslümanlığı) yaratmıştır. Bu nedenle, Anadolu Hümanizmasını, Antik Anadolu Yunan kültürünün çok tanrılı hümanizmasıyla veya bu günkü batı tarzı dinler üstü bir hümanizma anlayışıyla karıştırmamak gerekir. Anadolu Hümanizması, Anadolu toprağında gelişen "*Halk İslamı*" yorumunun kendine özgü hümanizma anlayışıdır.

Anadolu Solu'nun Siyaset Anlayışı Projeli Siyasettir

Halkımız siyaset kurumuna ve siyasetçiye karşı büyük bir güven bunalımı içindedir.

Siyaset, Türkiye sorunlarından kopuk gündemlerin takip edildiği, kısır ve anlamsız tartışmaların yapıldığı, kimi gizli hesaplaşmaların ön planda tutulduğu, çeşitli yolsuzluklar, haksızlıklar ve menfaat paylaşımının gizlenmeye çalışıldığı, Ali'nin külahının Veli'ye giydirildiği bir uğraş alanı imiş gibi görülüyor.

Bu bağlamda "Balık baştan kokar" özdeyişi, sanki Türkiye siyasetinin içinde bulunduğu durumu ifade etmek için söylenmiş gibi... Halkımız, böylesi olumsuz bir siyaset anlayışıyla yönetilmeyi kesinlikle hak etmiyor. Türkiye, çağdaş batı toplumlarında yerleştirilmiş olan ve dürüstlüğü, sorumluluğu, özveriyi, birikimi ve yetkinliği esas alan bir siyaset anlayışıyla yönetilmeye layıktır. Türkiye, sorunlarının çözümünü, demokrasi kulvarında, siyaset yaparak bulmak zorundadır. Yani sorunlarımızın çözümü açısından siyaset işin özünü, esasını oluşturmaktadır. Bu açıdan Türkiye'de siyaset kurumu, hava kadar, su kadar, ekmek kadar yaşamsal önemde görülmelidir. Bu nedenle eskimiş, hatta çürümeye yüz tutmuş olan siyaset kurumumuzun yeniden yapılandırılması, siyaset ve siyasetçi kavramlarına gereken ciddiyet ve saygınlığın kazandırılması, ön plana çıkmaktadır. Siyaset, insanımızın gözünde, kutsal bir görev ve erdemli bir sorumluluk alanı olma konumuna getirilmelidir. Bu görev, CHP'nin üstündedir. Çünkü Devrimcilik İlkesi CHP'ye, değişimi ve gelişimi sağlama, ülkede eskiyen kurumları, çağdaş anlayışla yenileme misyonu yüklemiştir.

Yeni siyaset anlayışı nasıl olmalıdır? Anadolu Solu'na göre siyaset, ilke ve bilinç düzeyinde yapılmalıdır. Bölgecilik ağırlıklı, etnik veya inanç kimliklerine dayalı olarak siyaset yapma anlayış ve alışkanlıklarına son verilmelidir. Siyaset, halkın gönenç ve mutluluğunun artırılması için, toplumu değiştirmenin veya dönüştürmenin bir aracıdır. Bu siyaset anlayışının dayanak noktası, "İktidar bana ne verecek değil, biz topluma ne vereceğiz" düşüncesidir.

Yukarıdaki görüşler ışığında, "Türkiye'de siyaset, dürüstlük, namus ve erdem esas olmak üzere, ülkemizdeki sorunların çözümü için düşünce üretme, bu düşünceyi ilgili sivil toplum kuruluşlarının da katkısıyla, uzlaşma zemininde, projeye dönüştürme ve bu projeyi uygulama iddiasına dayandırılmalıdır."

Bu tanımlamaya göre "Anadolu Solu'nun Siyaset Anlayışı" başlıca dört ögeyi içeriyor:

Birincisi, Türkiye siyasetinde dürüstlük, namus, erdem esas olmalıdır. "İktidar bana ne verecek değil, biz topluma ne vereceğiz" düşüncesi ön planda tutulmalıdır.

İkincisi, Türkiye'de siyaset, düşünce üretme ve çözüm yaratma temeline oturtulmalıdır.

Üçüncüsü, söz konusu temel, katılımcılık ve çoğulculuk ilkeleri uyarınca, ilgili toplum kesimlerinin katkılarıyla, uzlaşma zemininde güçlendirilmelidir.

Dördüncüsü, bulunan çözüm yolları, pragmacılık anlayışı çerçevesinde gerçekçi, uygulanabilir ciddi projelere dönüştürülmelidir.

Değinen dört ögeyi içeren "Yeni Siyaset" anlayışı, "Projeli Siyaset" olarak tanımlanmaktadır.

Anadolu Solu'nun Hedeflerinden Biri Türkiye'yi

Avrupa Birliği'ne Taşımaktır

Bilindiği gibi M. Kemal, Batı Dünyası emperyalizmine karşı ulusal kurtuluş mücadelesi vermiştir. Savaşın sonra ise Türkiye'yi, çağdaş uygarlık seviyesinin üzerine çıkarmak amacıyla bu kez, Batı Medeniyetinin kurum ve kurallarını benimseme yolunu seçmiştir.

Bu nedenle Avrupa Birliğine üyelik hedefi, M. Kemal'in, bir anlamda, Cumhuriyet Halk Partisine bıraktığı bir vasiyet gibidir. Bu nedenle Avrupa Birliği hedefi Cumhuriyet Halk Partisi'nin varoluş felsefesinin ana öğelerinden biridir. Nitekim İsmet İnönü bu çerçevede, Ankara anlaşmasına 1963 yılında imza koymuştur.

M. Kemal'e sormuşlar, "Muasır medeniyet seviyesine ulaşmak ne demektir?" M. Kemal, "adam olmaktır" demiş.

Anadolu solu'na göre Türkiye, Avrupa Birliğine mutlaka üye olmalıdır. Ama diğer ülkeler hangi koşullarla, nasıl üye oldularsa ve bu üyelik sonrasında hangi hakları elde ettilerse, Türkiye'de aynen öyle üye olmalıdır. Ulusal onurunu ve saygınlığını koruyarak adam gibi üye, tam üye olmalıdır.

Bu çerçevede, Türkiye Cumhuriyeti yurttaşları da Avrupa Birliği ülkelerinde vizesiz, serbest dolaşabilmeli ve istediği yerde çalışma hakkına sahip olmalıdır. Tarım ve hayvancılığın Avrupa Birliğine uyum sağlaması ve rekabet gücü kazanması, bölgeler arası kalkınma ve gelir dengesizliklerinin giderilmesi gibi konularda Türkiye, Avrupa Birliği fonlarından mutlaka yararlandırılmalıdır. Kıbrıs, Ege ve Ermeni sorunları gibi siyasi nitelikli sorunlar, Avrupa birliği ile müzakerelerde bir koşul olarak öne sürülmemelidir. Türkiye'nin üyeliği yalnızca, Kopenhag kriterlerini yerine getirip getirmediği açısından değerlendirilmelidir. Bir diğer ifadeyle, Yunanistan, İspanya, Portekiz Avrupa Birliğine nasıl, hangi koşullarla ve hangi haklarla üye yapıldıysa ya da Romanya, Bulgaristan, Polonya gibi ülkeler nasıl, hangi koşullarla ve haklarla üye yapılacaksa, Türkiye de aynen öyle üye yapılmalıdır.

Türkiye'yi ve onun yurttaşlarını ikinci sınıf bir muameleye tabi tutmak veya tutturmak kim-senin haddi olmamalıdır.

ANADOLU HÜMANİZMASI

Anadolu Solu'nun felsefi çıkış kaynağı Anadolu Hümanizmasıdır. Anadolu Hümanizması çıkışında insan varlığı ve onun dünya içindeki yeri sorunu açısından, ciddi bir evrim sürecinin yaşandığı ortaya çıkmıştır. Burada insanın yüceliği, aklın üstünlüğü, sevginin ve özgürlüğün erdemi, bilginin değeri, kadının saygınlığı, dayanışmanın önemi gibi konularda, çağını ve coğrafyasını çok aşan düşünsel açılımlara ulaşılmıştır. Bu evrim süreci, başlıca dört etken tarafından oluşturulmuştur.

Birinci etken, Orta Asya ve İran'dan (Maveraünnehir, Horasan ve Azerbaycan) göçlerle hızlanarak Anadolu'ya gelen tasavvuf ve düşünce akımlarıdır. Bu akımlar, Türklerin en eski inançlarını (muhtelif tabiat kültleri, atalar kültü) ve İslamdan önce kabul ettikleri (Şamanizm, Zerdüştilik, Budizm, Maniheizim, Mazdekilik, Musevilik, Hıristiyanlık gibi) birçok dini ve mistik kültür kalıntılarını içeriyordu. Söz konusu tasavvuf ve düşünce akımları, Museviliğin ve Hıristiyanlığın Anadolu'ya özgü sentezlerini de kendi içinde bağdaştırarak, Anadolu'da bir Halk İslam'ı anlayışına dönüşmüştür.

İkinci etken, Anadolu'da tarih öncesi başlayan on binlerce yıllık dönemde oluşan, inanç, kültür ve değer yargısı sistemleridir. Bu sistemlerdeki düşünce yapısı, Antik Anadolu-Yunan medeniyetinde güçlü bir tarih geleneği ve düzenli bir felsefi gelişme (Özellikle Pythagoras, Platon/Eflatun, Stoa ve Aristoteles felsefeleri) içinde yoğrulmuştur. Bu felsefi düşünceler, Milattan sonra Anadolu Hümanizmasına ışık tutması açısından, yeni Eflatunculuk felsefe sistemini kuran ünlü filozof Plotinos (D.205-Ö.270) ile Pontos'lu Herakleides, Suriyeli Numenius, Sisamlı Aristarkhos, Roma Okulundan Porpyrios ve Atina Okulundan Proklos Diadokos gibi felsefeciler tarafından geliştirilmiştir.

Söz konusu felsefeciler, yeni Eflatunculuk felsefe akımının temsilcileri olarak ön plana çıkmıştır. Bu felsefe akımı, Hıristiyanlığın yaygınlaşması ile birlikte Hıristiyanlığın bağdaştırmacı anlayışında, Anadolu'ya özgü sentezler yaratmıştır.

Üçüncü etken, Sümer, Mezopotamya, Suriye ve Mısır kültürlerinin mirasına sahip Orta-Doğudan Anadolu'ya nüfuz eden tasavvuf ve düşünce akımlarıdır. Bunlardan özellikle Vefailik (Dede Garkın, Ahi Evren ve Geyikli Baba) ile Sühreverdilik, Anadolu Hümanizmasına ve Osmanlı Devletinin kuruluşuna katkıları açısından öne çıkmaktadır.

Dördüncü etken, Mağrib (Endülüs ve Kuzey Afrika) tasavvuf mektebinin düşünce sistemidir. Bu sistem Yeni Platonculuk/Eflatunculuk akımı temelinde yükselmiştir. Muhyiddin İbni Arabi'nin Varlıkta Birlik (Vahdet-i Vücut) mektebinde en yüksek noktasına ulaşmıştır.

Değınilen dört etkenden özellikle birincisinde ortaya çıkan “Halk İslam'ı” anlayışı, Melâmetî-Kalenderî tasavvuf okulunun etkisi altındaydı. Ve bu okula ait İslam sufiliğinin (özellikle, Yesevilik ve Haydarilik) yapısından kaynaklanan geniş bir dinsel hoşgörüyeye dayanıyordu. Bu hoşgörü içinde mühtediler (başka dinde iken Müslüman olanlar), eski dinsel inançlarından ve kültür çevrelerinden birdenbire koparılmadan kucaklanıyordu. Yani onların geleneksel kültürlerindeki eski inançları, “Halk İslamı” anlayışı içerisinde rahatlıkla bağdaştırılıyordu.

Böylece, 9'uncu yüzyıl ile 13'üncü Yüzyıl arasındaki dönemde, Orta Asya ve daha sonra Anadolu'da gelişen “Halk İslamı” anlayışıyla birlikte hızlı bir inançtan inanca geçiş süreci yaşanmaktaydı. İşte bu inançtan inanca geçiş süreci, 13'üncü yüzyıl Ortaçağ Anadolu'sunu, inançtan felsefeye geçiş aşamasına getirmişti. Bu yüzyılda, kanımızca, inançla felsefenin bağdaştırılmaya çalışıldığı, tasavvufla felsefenin iç içe geçtiği bir dönem yaşanmıştı. İşte Anadolu Hümanizması bu dönemde yeşermiş ve güçlenmiştir.

Sünnet imiş, kafir de olsa incitme sen
Hüda bizardır katı yürekli gönül incitenden
Allah şahit, öyle kula hazırdır Siccin (Cehennem)
Bilginlerden duyup bu sözü söyledim işte.

(Ahmed-i Yesevi)

Değınilen nedenlerle 13'üncü yüzyıl Anadolu Hümanizması, antik Anadolu-Yunan kültürünün çok tanrılı hümanizmasıyla veya bugünkü Batı tarzı, dinler üstü, bir hümanizma anlayışıyla karıştırılmamalıdır. Bu Hümanizma, Anadolu toprağında gelişen “Halk İslamı'nın” kendine özgü hümanizmasını yansıtmaktadır.

Anadolu Hümanizması dünya görüşünde, “insan ve onun dünya içindeki yeri” sorunu açısından, aşağıda da görüleceği üzere, çağını aşan önemli düşünceler tartışılmıştır. Ne var ki bu dünya görüşünde gerçekleşen söz düşünsel açılımlar bilinen siyasi, ekonomik ve sosyal nedenlerle sürdürülememiş, kesilmiştir. Bu karşılık, Avrupa'da 150-200 yıl sonra Rönesans ile başlayan düşünsel açılımlar, yaklaşık 300 yıl sürdürülerek geliştirilmiş ve 17'nci y.y. da başlayan aydınlanma döneminin alt yapısını oluşturmuştur.

Anadolu Hümanizması dünya görüşündeki düşünsel açılımlar, zamanla sünni anlayışa sahip geniş halk kitlelerini de giderek artan oranda “Halk İslam'ının” içine çekmiştir. Bu “Halk İslam'ı” anlayışı daha sonraları, Anadolu ve Rumeli İslamiyet yorumunu (Türkiye Müslümanlığını) oluşturmuştur. Bu yorum, İran ve Arabistan başta olmak üzere dünyanın çeşitli yörelerinde bugüne kadar yapılmış ve sayısı yüzü aşan İslamiyet yorumlarından oldukça farklıdır. Ve kanımızca İslamiyet'in bugün de özgürce yaşanan ve değerini giderek arttıran en güzel yorumudur.

Anadolu Hümanizması, dört temel taşı üzerinde yükselmiş ve bir yaşam biçimine dönüşmüştür. Söz konusu temel taşları, Hacı Bektaşî Veli, Mevlana Celaleddin-i Rumi, Ahi Evren Veli ve Nasrettin Hoca'dır.

Alevilik-Bektaşilik ile Mevlevilik, Anadolu Hümanizmasının tasavvuf ve felsefe okulları konumundadır. Yunus Emre, bu okulların ünlü ozanı olarak ön plana çıkmıştır. Ahilik ise, bu dünya görüşündeki ana kuralların, üretim sürecinde ve çalışma yaşamında uygulanmasına dönük bir kurumsallaşmadır. Ahilik örgütleri, zamanının bir çeşit mesleki dayanışma ve sosyal güvenlik organizasyonu işlevini de görmüştür. Nasrettin Hoca ise, Anadolu Hümanizmasının mizahi boyutunu temsil etmektedir.

Bilindiği gibi, 15. y.y.'dan itibaren Dünyada yeni ticaret yolları ile yeni kıtaların keşfedilmesi sürecine girilmiştir. Bu süreç, Anadolu'dan geçen ipek ve baharat yollarının önemini azaltmıştır. Böylece Anadolu halkı kıtalararası ticaretten kopmaya, ve dolayısıyla yoksullaşmaya başlamış buna bağlı olarak, Ahi birlikleri zayıflama sürecine girmiştir. Öte yandan Alevilik-Bektaşiliğe karşı, siyasi gerekçelerle kimi zaman, kanlı veya kansız şiddetli baskılara girişilmiştir.

Değınilen olumsuzluklara koşut olarak, Anadolu coğrafyası da düşünce, sanat ve kültür ilişkileri açısından dünyadan soyutlanmaya, içine kapanmaya başlamıştır. Sonuçta, tasavvuf ve felsefe okulları olarak gelişmekte olan Alevilik-Bektaşılık ile Mevlevilik, zamanla dogmalaşarak, tarikat kurumsallaşmasına dönüşmüşlerdir. Ahilik kuruluşları ise hem ekonomik ve toplumsal, hem de siyasal gücünü yitirmeye başlamıştır.

Osmanlı Döneminde Ahilik, gelikler (lonca) biçimine dönüşerek belli bir süre, ekonomik ve sosyal yaşamdaki ağırlığını sürdürmüştür.

Anadolu Hümanizmasının evrensel boyutları hem felsefe tarihi, hem de insan hakları tarihi açısından yeterince algılanabilmiş değildir. Bu durum, “Toprağımızın İnsanı” açısından büyük bir talihsizlik olarak görülmelidir. Bununla birlikte bu dünya görüşü, yukarıda da değinildiği gibi, Anadolu ve Rumeli İslamiyet yorumunu (Türkiye Müslümanlığını) yaratmış ve Osmanlı İmparatorluğu coğrafyasının büyük bir bölümünü önemli ölçüde etkilemiştir.

Böylece, farklı etnik yapılardan gelseler de, değişik dini inanç ve mezheplere sahip olsalar da, insanların yaradılıştta eşit oldukları ve bu nedenle, sevgi, dayanışma ve barış içinde, eşit ve özgür yaşamaları gerektiği bilinci özellikle Anadolu ve Rumeli’ye damgasını vurmuştur.

Bilindiği gibi, bugün Türkiye’de, Anadolu ve Rumeli’nin büyük kent varoşlarında, ilçelerinde, kasabalarında ve kırsal alanlarında yaşayan insanımız, özünde sevgiyi, bilgiyi, dayanışmayı, eşitliği, barışı ve özgürlüğü kendisine ahlak edinmiştir. İnsancılığın, sevgiden, bilgiden, paylaşımından, dayanışmadan, eşitlikten, barıştan ve özgürlükten geçtiğine inanmıştır.

Anadolu Hümanizmasında Başlıca Düşünceler

Önce İnsan

Anadolu Hümanizması dünya görüşünde, “Önce İnsan“ anlayışı geliştirilmiştir. İnsana hizmetin, en büyük ibadet olduğu anlayışı benimsenmiştir. İnsanın yüceliğinden yola çıkılarak sevginin, dayanışmanın, barışın, özgürlüğün, hoşgörünün anlamı ve değeri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu çerçevede geliştirilen etik ve moral değerler ışığında, insan olmanın yüceliği, gerçek dünyanın ve yaşamın mana derinlikleri olağanüstü bir güzellikte işlenmiştir. Bu bağlamda söylenenlerin ne kadar önemli ve değerli olduğu sanki bugün daha iyi anlaşılmaktadır.

Benim Kabem insandır.

(Hacı Bektaş Veli)

Ey, Tanrıyı arayan! Aradığın Sensin!

(Mevlana)

Hiçbir milleti ve insanı ayıplamayınız

(Hacı Bektaş Veli).

Bir kez gönül yıktın ise,
Bu kıldığın namaz değil
Yetmiş iki millet dahi,
Elin, yüzün yumaz değil

(Yunus Emre)

“Gel, gel yine, her neysen, kimsen, yine gel;
Kafırsen, ateş ve put seversen, yine gel:
Girmez ki umutsuzluk dergahımıza...
Yüz tövbeni bozsan bile gel, sen yine gel”.

(Mevlana)

Ey oğul!

İnsanı yaşat ki devlet yaşasın.

(Şeyh Edebali)

Bu dünya görüşünde, her nesnenin bir güzelliği vardır. Herşey bir güzelliğe sahiptir. Bu nedenle tüm güzelliklere değer verilmelidir, tüm güzellikler sevilmelidir. Çünkü onlar özde, Tanrı'dan birer yansımayı ifade etmektedir.

Bilginin Önemi

Bu dünya görüşünde, bilgiye öylesine önem verilmiştir ki, bilgisiz insanın hem sezgiye hem de anlayışa sahip olamayacağı öne sürülmüştür. Yanılmanın ise, esasen aklın yeterince kullanılmamasından ve bilgisizlikten kaynaklandığı belirtilmiştir. Akıl ve bilgi ile yanlış düşmenin mümkün olamayacağı iddia edilmiştir.

“Düşünce karanlığına ışık tutanlara ne mutlu,
İlimden gidilmeyen yolun sonu karanlıktır.”

(Hacı Bektaş Veli)

“Bilgiyle uyumak, bilgisiz ibadet etmekten hayırlıdır.”

(Mevlana)

Aklın Üstünlüğü

Anadolu hümanizması dünya görüşünde, öteki dünya (ahiret) görüşünü egemen kılan dinsel dogmalara karşı, akıl (us) ön plana çıkarılmaya çalışılmıştır. Tanrı'dan çekinme, korkma yerine, Tanrı sevgisiyle insan sevgisi bütünleştirilerek, bir arada yaşanmıştır. İnsan mutluluğunun ancak, bu yolla yakalanabileceği düşünülmüştür.

Beden ve ruhtan oluştuğuna inanılan insan varlığı, Tanrı ve evren ile bu dünyada bütünleşmektedir, öbür dünyada değil. İnsan varlığı da bu bütünleşmeden doğmaktadır. İnsan, bu bütünleşmeyi hissedebildiği ölçüde ne olduğunu ve nereden geldiğini daha iyi algılayabilmektedir. Sevinç ve mutluluğu bu dünyada, sevgi pınarında tadmaktadır.

Yaratılmışı severiz

Yaratandan ötürü.

(Yunus Emre)

Cennet cennet dedikleri

Birkaç köşkle birkaç huri

İsteyene ver onları

Bana seni gerek seni.

(Yunus Emre)

Bu dünya görüşünde ayrıca, insanın yeteneği ile doğanın insana sağladığı olanakların, gerçek boyutlar içinde değerlendirilmesi gerektiği savunulmuştur.

“İlahi irade dahi, bir nesnenin (ancak) yeteneğinde olan Tanrı'nın dilemesi demektir; yoksa, o nesnenin yeteneğinde olmayanı, Tanrı'nın istemeye yetkisi yoktur.”

(Şeyh Bedreddin)

“İbadetin koşulu ve kuralı yoktur. Tanrı her türlü ibadeti kabul eder.”

(Şeyh Bedreddin)

Böylece, Hıristiyan dünyasındaki Rönesans hareketinden, yaklaşık 200 yıl kadar önce, Anadolu'da, katı dinsel dogmaları aşmaya çalışan bir düşünsel hareketin başladığı anlaşılmaktadır.

İnsandaki Üstünlüğün Kaynağı

Anadolu Hümanizması dünya görüşünde insan varlığı, diğer tüm varlıklardan üstün tutulmuş, hatta kutsal görülmüştür. Bu durumun, Tanrı'nın insanı yaratırken, Kendisinden insana, önemli nitelikler aktarmış olmasından kaynaklandığı düşünülmüştür. Bu nedenle, bu dünya görüşüne

göre insan, sahip olduğu akıl, düşünce gücü ve yetenekleri açısından Tanrı'nın kendisine aktardığı değerlerin, anlamını ve önemini çok iyi kavramalıdır.

Çok aradım özledim
Yeri göğü aradım
Çok aradım bulamadım
Buldum insan içinde

Bu tılsımı bağlayan
Türlü dilde söyleyen
Yere göğe sığmayan
Sığmış bir can içinde

(Yunus Emre)

Aynı çerçevede, insan varlığı, Tanrı ve evrenle öylesine bütünleştirilmiştir ki, insanın, sanki Tanrı' dan (Nur'dan ve Işık'tan veya Sonsuz Enerji Kaynağı'ndan) bir dışa vurum ya da bir fiş-kırma olduğu düşünülmüştür.

Bir ben var bende benden içeru
(Yunus Emre)

Gönlümdeki iç ve dış O'dur. Bende can O.
Gövdem, damarım, ruhum O'dur. Bende kan O.
Tek Tanrıya, çok tanrıya tapmak bir mi?
Bak benzeri yok varlığımın: Var olan O.

(Mevlana)

Kadının Değeri ve Saygınlığı

Öte yandan, Anadolu Hümanizmasında, kadına verilen değer açısından son derece ileri bir anlayışın egemen olduğu tespit edilmektedir.

Kadın Tanrı ışığıdır, sevgili değil
O sanki yaratıcıdır, yaratılmış değil

(Mevlâna)

Kadınlarınızı okutunuz !

(Hacı Bektaş Veli)

Özgürlük Anlayışı

Yine insanın yüceliği bağlamında, özgürlüğün değeri de ön plana çıkarılmaya çalışılmıştır. “Özgürlüğün bulunmadığı yerde, yaşamının da anlamsız olacağı vurgulanmıştır.

“Ayran kasem önümde durdukça
Vallahi kimsenin balını düşünmem
Azıksızlık ölümle kulağım bursa bile
Özgürlüğü kulluğa satmam ben.”

(Mevlana)

Toplumsallığa Açılım

Anadolu Hümanizmasında, insan yüceliğinin doğal bir uzantısı olarak; toprağın, üretimin, paylaşımın önemi, din, ırk ve cinsiyet ayrımı gözetilmeksizin, tüm insanlar için savunulmuştur.

Buna en güzel örnek hiç kuşkusuz Şeyh Bedrettin ve Börklüce Mustafa'nın anlatımıdır;

“Yeryüzü bütün insanların ortaklaşa yararlanmalarına açık bir yaşama alanıdır. Bu alanda çalışan geçinir. Çalışmayan kendiliğinden silinir gider. Toplum, bütün bireylerin oluşturdukları ortaklaşa bir kuruluştur. Bu nedenle bütün toplum malları da ortaktır, iyelik (mülkiyet) doğaya aykırıdır, kimsenin kimseyi baskı altına almaya, özgürlüğünü ortadan kaldırmaya ya da kısıtlamaya

yetkisi yoktur. Aile kurumu da bu haliyle doğaya aykırıdır, kadın erkeğin tutsağı değildir, özgür insandır. Bu özelliği dolayısıyla onun da, kendi istenciyle ortak olmasında, dilediği gibi davranmasında bir sakınca yoktur”

Böylece Anadolu Hümanizmasında, din, ırk ve cinsiyet ayırımı gibi farklılıklar toplumsallıkla yoğrularak dengelenmek, hatta aşılma istenmiştir.

Yarin yanağındaki gülden gayrı her şey ortaktır.

(Şeyh Bedreddin)

Çalış, kazan, ye, yedir
Bir gönül ele getir
Yüz Kabe'den yeğrekdir
Bir gönül ziyareti.

(Yunus Emre)

Çalışma Yaşamında Sosyal Duyarlılık

Esnaf ve sanatkarlar arasındaki üretim organizasyonunun sağlanması, ekonomik ve sosyal dayanışmanın geliştirilmesi bağlamında Ahilik Kurumu, Anadolu Hümanizması değer yargıları ışığında, giderek güç kazanmıştır. Ahilik, üyelerine, yaşlılık, maluliyet gibi durumlarda maddi ve manevi destek sağlayan bir çeşit sosyal güvenlik organizasyonu gibi bir işlevi de taşımıştır. Ahi birliklerinin yönetimi, başlangıçta, seçimle oluşturuluyordu. Bu nedenle yönetim yapısında özerklik ve sivil anlayış nitelikleri ağır basıyordu.

Ahilik kurumu, özellikle ekonomik ve toplumsal yaşamdaki ağırlığı ile, Anadolu Hümanizması çığırına, farklı bir derinlik ve zenginlik kazandırmıştır. Ahi Evren'in eşi Fatma Ana tarafından kurulan “Anadolu Kadınlar Birliği” (Bacıyan-ı Rum), bu bağlamda örnek gösterilebilir. Bu kuruluş, kadına verilen değer açısından son derece önemli sayılmalıdır. Çünkü, bu örnekte devlet otoritesinin dışında sivil bir anlayışla kurulan Ahilik kurumu, kadınları üretime dönük organize etmiştir. “Anadolu Kadınlar Birliği”, çadırıcılık, keçecilik, halı-kilim dokumacılığı, oya ve dantelcilik, kumaş dokumacılığı ve terzilik gibi ekonomik faaliyetlerde bulunmuştur. Bunların yanında, Anadolu Moğol istilası yangınındaki yetim, kimsesiz genç kızlara sahip çıkmış, onları eğiterek iş, ev bark sahibi olmalarını sağlamıştır. Ayrıca, bakıma muhtaç yaşlı kimsesiz kadınların da bakımını üstlenmiştir.

Kadınlar Birliğinde, “işine, aşına, eşine, sahip ol” anlayışı, temel ilke kabul edilmiştir.

Bu itibarla Anadolu Kadınlar Birliği, dünyada, çağının çok ilerisindeki bir insancılık anlayışını yaşama geçiren ilk kadın örgütü olma ayrıcalığını taşımaktadır.

Ahilikte temel ilke, ahlaklı olmaktır. Ahlaklı olmak demek, bir insanın alçakgönüllü davranması, kötülüğe iyilikle karşılık vermesi, dostların yanlışlarını açığa vurmaması, dürüst, erdemli, güler yüzlü ve yardım sever olması demektir. Ayrıca bütün insanların birbirleriyle sevgi, saygı, kardeşlik ve dayanışma içinde bulunmalarını ve barış içinde yaşamalarını savunmak demektir.

Ahi Birliklerinde, uyulması zorunlu, 6 ana kural vardır:

Elini açık tut
Sofranı açık tut
Gözünü bağlı tut
Kapını açık tut
Belini bağlı tut
Dilini bağlı tut

Ahilik anlayışında “ben” veya “benim” kelimelerine pek rastlanmazdı. Burada, “biz” anlayışı egemendi. Her üye, kendisinden öte, başkalarının mutluluğu için yaşamayı ön gören bir düşüncüyü (diğerkamlık) benimsemişti. Eşitlik kavramı, toplumsal barışın önemli bir unsuru olarak, ön plana çıkarılmıştı. Çalışma yaşamında, ticari hayatta öncelikle müşterinin hak ve menfaatinin gözetilmesi esastı. Bu arada tüketici haklarının da korunmasına dikkat ediliyordu. Ahilik kurumları, dönemin pozitif ilimlerinin hem üretimde, hem de gündelik yaşamda kullanılmasını sağlamaktaydı.

Öte yandan ilk dönemlerinde Ahilik, kentlerin, hatta devletin yönetimine ağırlıklarını koymaktaydı. Daha da ötede insan, devlet ilişkileri açısından Ahilik, insanı devletten önde tutan, insanı devletin önüne geçiren bir anlayışı, hem de 13'üncü yüzyılda savunmuştur.

Osmanlı Devletinin belli bir döneminde Ahilik kurumu mensupları, devlet yönetiminin önemli kademelerinde söz sahibi olmuşlardı. Ertuğrul Gazi, Osman Gazi, Sultan I. Murat, "ahilik berati" sahibiydiler. Fatih dönemine kadar, vezirler, vezir-i azamlar (başbakanlar), ordu komutanları, kadılar ve önemli devlet adamları, Ahilik anlayışını benimsemekteydiler.

Ey Oğul! Beysin...

Bundan sonra öfke bize uysallık sana...

Güceniklik bize, gönül almak sana...

Suçlamak bize, katlanmak sana...

Acizlik bize, yanılğı bize, hoş görmek sana...

Geçimsizlikler, çatışmalar, anlaşmazlıklar bize, adalet sana...

Kötü göz, şom ağız, haksız yorum bize, bağışlama sana...

Ey Oğul!

Bundan sonra bölmek bize, bütünlemek sana...

Üşengeçlik bize, uyarmak, gayretlendirmek, şekillendirmek sana...

(Şeyh Edebalı)

Mizahi Boyut ve Nasrettin Hoca

Anadolu Hümanizması dünya görüşünde, Nasrettin Hoca'nın kimliğinde odaklanan bir mizahi boyut şekillenmiştir.

Nasrettin. Hoca, dert çeken, ağlayan, acıkan, isteyen, inanan ve sırasında inancıyla alay eden; üzülen, efkarlanan, ancak üzüntüsünü şakayla, neşe ile dengelemesini bilen, hoşgörülü bir Anadolu insanıdır.

O, yaşadığı dönemin zorluklarını, olumsuzluklarını alaya alarak aşmaya çalışmıştır. Tüm zorluklarına karşın, yine de dünyayı yaşamaya değer; hayatı ise, tadının çıkarılması gereken bir zaman süreci olarak görmüştür. O, her kesimdeki insanın, yani köylünün, kentlinin, zenginin, yoksulun, düşüncelerini, eleştirilerini ve çelişkilerini dile getirmiştir.

Daha sonraları Anadolu insanı, Hoca'nın derin mizah anlayışında öylesine bir olgunluğa erişmiştir ki, bir yandan güçlü olanlarla ya da halkı ezenlerle alay ederken, öte yandan kendisiyle de alay etmesini bilebilmiştir.

Bu nedenle asırlar boyunca fıkralara konu olan şakacı, hoşgörülü, ders verici kimlik, aslında Hoca'nın değil, Anadolu insanının mizahi yaratıcı kimliğini yansıtmaktadır.

Birkaç papaz Hoca'ya gelip:

- Efendi, demişler, sana bir şey sormak istiyoruz:

Peygamberiniz, miraç için göğe nasıl çıktı?

Hoca birazcık düşündükten sonra:

-Nasıl çıkacak, demiş, sizin peygamberiniz göğün dördüncü katına çekilirken kurulan merdivenle çıktı!

Kültürel Köklerden Kimi İzler

Anadolu Hümanizması, aslında tarihsel ve kültürel açıdan öylesine bir derinliğe ve zenginliğe sahiptir ki, bunun Anadolu insanının manevi dünyasını ve değer yargılarını etkilememiş olması, esasen düşünülemezdi. Söz konusu dünya görüşünün ilk tarihsel (yazıya dökülmüş) izleri, İsa'dan 1500 yıl önce Anadolu'da yaşamış uygarlıklarda yakalanabilmektedir. Örneğin söz konusu izler, İlk Çağ Ege kıyılarının unutulmaz ozanı Homeros'un İlyada destanında, Truva kentinin kahramanı Hektor'un ölümünü anlatan dizelerinde şöyle ortaya çıkmıştır:

Uçtu canı gövdesinden

Yollandı Hades'e (öbür dünyaya)

Gücünden, kaderinden koptu

Gençliğine ağlaya, ağlaya...

Homeros, canın bedenden uçtuğunu söylüyor.

Esasen, insanın nerden gelip, nereye gittiğinin anlaşılması için İzmirli Homeros'a başvurulması gerektiğinden genellikle söz edilmektedir.

Homeros'tan 2750 yıl sonra, yine Anadolu'da yaşamış olan bir başka ozan, Koca Yunus' ta da can uçuyor.

Can bedenden uçunca, menziline göçünce...

Can bir kuşa benzetiliyor.

Benim canım bir kuştur,

Kim gövdem kafesidir.

Anadolu Hümanizmasından 20'nci y.y.'a Kimi Yansımalar

Toprak (dünya) vatanım, nev'i beşer (tüm milletler) milletim

İnsan, insan olur ancak, buna ızanla, inandım.

(Tevfik Fikret)

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım

Hangi çılgın bana zincir vuracakmış şaşarım.

(M. Akif Ersoy)

Ebede set çeken zulmeti deldim

Aşk'ı içten duydum arşa yükseldim

Kalpten temizlendim huzura geldim

Bende müridinim işte Mevlana.

(Nazım Hikmet)

Yok edin insanın insana kulluğunu

Bu davet bizim

Yaşamak bir ağaç gibi tek ve hür

Ve bir orman gibi kardeşesine

Bu hasret bizim.

(Nazım Hikmet)

Bağımsızlık ve özgürlük benim karakterimdir.

(Mustafa Kemal)

İnsanlar arasında, kin ve hırs denilen olumsuz duyguları boğmak, öldürmek gerekir. Onun yerine, insan denen varlığın, büyüklüğü fikri ve bu büyüklüğü sevmek esası konulmalıdır.

(Mustafa Kemal)

MUSTAFA KEMAL'İN “ALTI OK” VE “SOSYAL DEMOKRASİ” İLKELERİ ÜZERİNE DÜŞÜNCELERİ

Cumhuriyet, Demokrasi, Özgürlük ve Eşitlik

M. Kemal'in cumhuriyet, demokrasi, özgürlük ve eşitlik gibi konulardaki düşünceleri ele alındığında, bunların, demokrasi özünde birbirini tamamlayan unsurlar olduğu ortaya çıkmaktadır.

Tarihsel sıralama itibariyle:

-“Kadın meselesinde cesaretli olalım. Kuruntuyu bırakalım... Açılsınlar, onların beyinlerini ciddi ilimler ve fenler ile süsleyelim... Namusu; bilimsel ve sağlıklı biçimde açıklayalım... Şeref ve haysiyet sahibi olmalarına birinci derecede önem verelim”. (Karlsbad, 6 Temmuz 1918)

-“Fakat esas itibariyle incelenirse, bizim görüşlerimiz kuvvetin, kudretin, egemenliğin, yönetimin doğrudan doğruya halka verilmesidir; halkın elinde bulundurulmasıdır. Yine şüphe yok ki bu, dünyanın en kuvvetli bir esası, bir ilkesidir”. (14 Ağustos 1920).

-“...Efendiler! Biz bu hakkımızı korumak, bağımsızlığımızı güvencede bulundurabilmek için bütün sosyal topluluğumuzca, bütün milletimizce bizi yok etmek isteyen emperyalizme karşı ve bizi yutmak isteyen kapitalizme karşı milletçe mücadeleyi uygun gören bir sistemi takip eden insanlarız”. (TBMM, 1 Aralık 1921)

-“...Efendiler! Biz bu hakkımızı korumak, bağımsızlığımızı güvencede bulundurabilmek için, bütün sosyal topluluğumuzca, bütün milletimizce, bizi yok etmek isteyen emperyalizme karşı ve bizi yutmak isteyen kapitalizme karşı, milletçe mücadeleyi uygun gören bir sistemi takip eden insanlarız”. (TBMM, 1 Aralık 1921)

-“Tam eşitlik. Erkeklerin hakları ne ise onlarınki de (kadınların) aynı. Hürriyetlerini hakkı ile kazandılar. Milletin yarısının sosyal hayata yabancı, uzak kalması uygun bulunamaz”. (Ankara, 3 Aralık 1921, Gaulis, Berthe)

-“Bizim hükümetimiz bir halk hükümetidir. Tam bir danışma hükümetidir. Yeni Türkiye devletinde saltanat millettir”. (19 Ocak 1923).

-“Yeni Türkiye'nin Milli Eğitim Programında kadın ile erkeğin aynı derecede eğitim görmesi kararlaştırılmıştır”. (Bursa, 23 Ocak 1923, Vakit)

-”Benim için dünyada en büyük makam ve ödül, milletin bir ferdi olarak yaşamaktır“. (Mersin : 17 Mart 1923)

-”Türkiye’de şimdiki durumda olduğu kadar, ileride, daha çok demokratik bir Cumhuriyet oluşacak ve bu Cumhuriyet, hiç bir şekilde Batı cumhuriyetleri esaslarından farklı olmayacaktır”. (Ankara : 22 Eylül 1923)

-”Cumhuriyet, yalnız adı bile kişi hürriyetini aşıl原因an sihirli bir aşırıdır. Görülecektir ki, Cumhuriyet imkanları olan her memleket, hürriyet davasında er geç başarılı olacaktır”. (Ankara: Ege- li, Münir Hayri)

-“Bir gün gelecek ki, bütün Türk kadınları, yalnız çocuklarını büyütmek ve eğitmek konusundaki görevlerine uymak şartıyla, erkeklerle tam eşitlik içerisinde yaşayacaklardır”. (Ankara: Şubat 1923, İkdam, 6 Mart 1923)

-“Bundan dolayı kadınlarımız, hatta erkeklerden daha çok aydın, daha çok ilim ve kültür sahibi, daha çok bilgili olmak zorundadırlar...” (Konya:21 Mart 1923, Yeni Gün)

-“Gerçek demokrasi ile bu memleketin kurtarılabilmesi inancında samimi olduğuma inanmanız ve bana güvenmeniz gerekir”. (22 Şubat 1924).

-”Türk milletini demokrasiden başka bir şekilde yönetme imkanı yoktur”. (Bursa: 11 Eylül 1924)

-”Politika dünyasında, bir çok oyunlar görülür. Fakat, kutsal bir ülkünün belirtisi olan Cumhuriyet yönetimine, çağdaş harekete karşı cahillik ve taassup ve her çeşit düşmanlık ayağa kalktığı zaman, özellikle ilerici ve cumhuriyetçi olanların yeri, gerçek ilerici ve Cumhuriyetçi olanların yanındır ; yoksa gericilerin ümit ve faaliyet kaynağı olan saf değil...” (Ankara : 20 Ekim 1927)

-”...Bundan dolayı, demokrasi ilkesinin en çağdaş ve mantıklı uygulamasını sağlayan hükümet şekli, Cumhuriyettir”. (Ankara : 1929, Afetinan)

-”Çağdaş demokraside, kişisel hürriyetler, özel bir değer ve önem kazanmışlardır ; artık, kişisel hürriyetlere devletin ve hiçbir kimsenin müdahalesi söz konusu değildir...Söz konusu olan hürriyet, sosyal ve medeni insan hürriyetidir”. (Ankara : 1929, Afetinan)

-”Bizim düşüncemizde ; çiftçi, çoban, amele, tüccar, sanatkar, asker, doktor, kısacası her hangi bir sosyal kurumda çalışan bir vatandaşın hak, menfaat ve hürriyeti eşittir”. (Ankara : 1929, Afetinan)

-”Bugün içimizde bulunan Hristiyan, Musevi vatandaşlar, kaderlerini ve talihlerini Türk miliyetine vicdani istekleriyle bağladıktan sonra kendilerine yan gözle, yabancı gözüyle bakılmak, medeni Türk milleti'nin asil ahlakından beklenebilir mi ?” (Ankara : 1929, Afetinan)

-”Benim amacım Türkiye’de, yeni Türkiye Cumhuriyeti’nde millet egemenliğini kuvvetlendirmek ve ebedileştirmektir“. (Ankara : 25 Eylül 1930)

-”Türk milleti tabiatı gereği demokrattır... Türk milletinin esas hamuru demokrasidir“. (Ankara: 11 Kasım 1930)

-“Yolunda çalıştığımız büyük ülküyü, halkın kalbinde bir fikir halinden, bir duygu haline getirmelisiniz. Demokrasinin ne olduğunu halka anlatmak özellikle sizin görevinizdir”. (18 Aralık 1930).

-“Fikir bir kere faaliyete başladı mı, her şey yavaş yavaş düzene girer ve düzelir. Fikrin serbest hareketi ise ancak kişinin düşündüğünü serbest olarak söylemek, yazmak ve verdiği karara göre her türlü teşebbüse girebilmek serbestliğine sahip olmakla mümkündür”. (Kılıç, Ali: Atatürk’ün Hususiyetleri)

-”Bundan dolayı, demokrasi ilkesinin en çağdaş ve mantıklı uygulamasını sağlayan hükümet şekli, Cumhuriyettir... Çağdaş bir Cumhuriyet kurmak demek, milletin insanca yaşamasını bilmesi, insanca yaşamanın neye bağlı olduğunu öğrenmesi demektir“. (Muhit Mecmuası : Haziran 1931)

-“Türk milletinin karakterinde hürriyet vardır, demokrasi vardır, eşitlik vardır”. (Gökçen Sa-biha).

-“Biz Türkler ruhen demokrat doğmuş bir milletiz”. (Kara, Enver Ziya).

-“Biz Cumhuriyeti kurduk, o on yaşını doldururken, demokrasinin bütün gereklerini sırası geldikçe uygulamaya koymalıdır“. (Ankara: 4 Haziran 1933)

-“Bu karar, Türk kadınına sosyal ve siyasal hayatta bütün milletlerin üstünde yer vermiştir. Çarşaf içinde, peçe altında ve kafes arkasındaki Türk kadını, artık Tarihlerde aramak gerekecektir. Türk kadını evdeki medeni yerini yetkiyle almış, iş hayatının her alanında başarılar göstermiştir. Siyasi hayatta belediye seçimlerinde tecrübesini yapan Türk kadını, bu defa da milletvekili seçme ve seçilme suretiyle haklarının en büyüğünü elde etmiş bulunuyor. Medeni memleketlerin bir çoğunda, kadından esirgenen bu hak, bugün Türk kadınının elindedir ve onu yetkinlik ve liyakatle kullanacaktır”. (Ankara:5 Aralık 1934, Eldeniz, Perihan Naci)

-“...Kısacası, çocuklarımızı artık, düşüncelerini, hiç çekinmeden açıkça ifade etmeye, içten inandıklarını savunmaya, buna karşılıklı başkalarının samimi düşüncelerine, saygı beslemeye, alıştırmalıyız. Aynı zamanda onların temiz yüreklerinde; yurt, ulus, aile ve yurttaş sevgisiyle beraber doğruya, iyiye ve güzel şeylere karşı sevgi ve ilgi uyandırmaya çalışılmalıdır”. (Ankara: Soyak, Hasan Rıza)

Yukarıdaki alıntılar M. Kemal’deki demokrasi, özgürlük ve eşitlik anlayışının kimi somut örnekleridir. M. Kemal’e göre demokrasi, Cumhuriyetin bağrından doğmalıdır ve doğacaktır Cumhuriyetin demokratikleşmesini, cumhuriyetçilik ilkesinin kaçınılmaz, doğal sonucu olarak kabul etmek gerekir. Cumhuriyetçilik, demokrasinin tarihsel ön koşulu, hazırlayıcısı işlevini görmüştür ve görmeye de devam edecektir.

Ulusçuluk, Yurttaşlık, Eşitlik, Sevgi, Barış ve Dayanışma

Mustafa Kemal’in ulusçuluk, yurttaşlık, eşitlik, sevgi, barış ve dayanışma hakkındaki düşüncelerinin, Anadolu Hümanizması (insancılığı) dünya görüşünün neredeyse bir yansıması olduğu görülmektedir.

-“Türkiye halkı soy veya din ve kültür yönünden birleşmiş, bir birine karşı, karşılıklı saygı ve fedakarlık duygularıyla dolu ve kaderleri ve menfaatleri ortak olan bir sosyal toplumdur. Bu toplumda soy haklarına, sosyal haklara ve çevre şartlarına saygı, iç siyasetimizin temel noktalarındandır. (1 Mart 1922).

-“Böyle mi olmalıydı?... Ne gerek vardı buna?... Zavallı insanlık!...” (Dumlupınar savaş alanındaki acıklı durum karşısındaki sözü. Dumlupınar: 31 Ağustos 1922)

-”Memleket dayanışma içinde bir birliğe muhtaçtır. Bayağı politikacılıkla milleti parçalamak hainliktir. “ (Akhisar : 10 Ekim 1925)

-“Türk milletinin her bir kişisi birtakım farklarla ve fakat genel olarak birbirine benzer. Bazı yapılaş farklarını ise doğal bulmak gerekir. Çünkü... başka başka iklimlerin etkisi altında, başka başka cinsten yerlilerle binlerce yıl yaşamış, kaynaşmış bu kadar eski ve bu kadar büyük bir insan toplumunun bugünkü çocuklarının tamamı tamamına birbirine benzemeleri mümkün müdür?... Türk milletini yalnız bir bölgede, iklimi aynı dar bir alanda meydana gelmiş sanmak doğru değildir... (Ankara: 1929, Afetinan)

-“Büyük önder ne benim; ne şudur, ne budur. Büyük önder, hepimizin mensup olmakla kıvanç duyduğumuz o büyük Türk milletidir. Biz onun yüksek egemenliği altında; onun amaçlarına hizmet etmekle ancak görevimizi yapabiliriz.” (Çambel, Hasan Cemil)

-“Bugünkü Türk milleti, siyasi ve sosyal toplum içinde kendilerine kürtlük fikri, çerkezlik fikri, hatta lazlık ve boşnaklık fikri propaganda edilmek istenmiş vatandaş ve milletdaşlarımız vardır. Fakat geçmişin bu keyfi yönetim devirleri ürünü olan bu yanlış adlandırmalar –birkaç düşman aleti, gerici beyinsizden başka– hiçbir millet ferdi üzerinde kederlenmekten başka bir etki doğurmamıştır. Çünkü bu millet fertleri de, bütün Türk milli toplumu gibi aynı ortak geçmişe, tarihe, ahlaka, haklara sahip bulunuyorlar. Bugün içimizde bulunan Hristiyan, Musevi vatandaşlar, kaderlerini ve talihlerini Türk milliyetine vicdani istekleriyle bağladıktan sonra kendilerine yan gözle, yabancı gözüyle bakılmak, medeni Türk milletinin asil ahlakından beklenebilir mi? (Ankara, 1929)

-“En iyi fert, kendinden çok mensup olduğu sosyal toplumu düşünen, onun varlığını korumaya ve mutluluğuna kendini adayan insandır”. (Edirne : 24 Aralık 1930)

-“Türk siyasetinin esaslı ilkeleri, barış ve insan severliktir. Biz, bunlar için çalışıyoruz ve çalışmakta devam edeceğiz”. (Ankara: 5 Kasım 1931, Milliyet)

-“...İnsanları mutlu edeceğim diye onları birbirine boğazlatmak, insanlıktan uzak ve son derece üzüntü duyulacak bir yoldur. İnsanları mutlu edecek tek vasıta, onları birbirine yaklaştırarak, onlara birbirlerini sevdirecek, karşılıklı maddi ve manevi ihtiyaçlarını sağlamaya yarayan hareket ve enerjidir”. (Ankara: 26 Ekim 1931)

-“Diyarbakır’lı, Van’lı, Erzurum’lu, Trabzon’lu, İstanbul’lu, Trakya’lı ve Makedonya’lı, hep bir soyun evlatları, hep aynı cevherin damarlarıdır. Bizim yeni işimiz budur: Bu damarlar, birbirini duysun ve birbirini tanınsın... Bu dediğim şey gerçek olacak; çünkü gerçektir. Bu dediğim şey olduğu zaman, başka bir alem görülecek ve bu alem, dünyaya hayret verecek, ışığı ve feyzi insanlığa saçacaktır...” (26 Eylül 1932, Diyarbakir Gazetesi)

-“Sömürgecilik ve emperyalizm yer yüzünden yok olacak ve yerlerini, milletler arasında hiçbir renk, din ve ırk ayrıcalığı gözetmeyen yeni bir uyum ve işbirliği çağı alacaktır”. (Ankara: 27 Mart 1933)

-“...Bu inkılabın harareti ve inançlı bir yapıcısı sıfatıyla dünyaya açık yürekle, gönül temizliğiyle ve dostlukla bakıyorum”. (Ankara, 29 Ekim 1933, Hakimiyeti Milliye)

-“İnsanlar arasında, kin ve hırs denilen olumsuz duyguları boğmak, öldürmek gerekir. Onun yerine insan denilen varlığın büyüklüğü fikri ve bu büyüklüğü sevmek esası konulmalıdır”. (İstanbul: 27 Mayıs1935)

-“Türk Cumhuriyeti toplumu, kendisine hedef olarak insanlığı ve kültürü almıştır. Türk’ün yeni gittiği yol ve varmak istediği nokta kültür hayatında yükselmek, insanlık yolunda ilerlemek ve elinden geldiği kadar barışa ve insanlığa hizmet etmektir. Bütün bu kutsal hedeflere yürürken yurdumuzda barış ve huzur, dünyada barış ve huzurdur”. (İstanbul: 27 Mayıs 1935)

-“Medeniyet demek, af ve hoşgörü demektir. İlkel toplumlardır ki, kan davası güderler”. (Ankara: 6 Aralık 1936, Soyak, Hasan Rıza)

-“...İnsanlıkta mutluluk,... insanoğullarının birbirine yaklaşması, insanların birbirini sevmesi, hepsinin temiz duygu ve düşüncelerini birleştirmesiyle olacaktır”. (İstanbul: 2/3 Eylül 1936)

-“Ben bu toprakları seviyorum, yurdumun topraklarını, dağlarını, taşlarını... Göğünü havasını seviyorum memleketimin... Köylüsünü, çiftçisini, ırgatını, işçisini, balıkçısını, çobanını, sanatçısını, askerini, gencini, ihtiyarını, bütün insanlarını seviyorum memleketimin...” (Ankara,1937; Gökçen, Sabiha)

-“...En uzakta sandığımız olayın bize bir gün etki etmeyeceğini bilemeyiz. Bunun için insanlığın hepsini bir vücut ve bir milleti bunun organı saymak gerekir. Bir vücudun parmağının ucundaki bir acıdan, diğer bütün organlar etkilenir... İşte bu huzurluluk içinde bütün dünyayı düşünmek fırsatı bizdedir. “Dünyanın filan yerinde bir rahatsızlık varsa, bana ne?” dememeliyiz. Böyle bir rahatsızlık varsa, tıpkı kendi aramızda olmuş gibi, onunla ilgilenmeliyiz. (Ankara: 17 Mart 1937, Yalman, Ahmet Emin)

-“Dünyada , şimdiye kadar, başka başka milletlerin birlik kurdukları ve yüzyıllarca beraber yaşadıkları görülmüştür. Bizim kurmak istediğimiz birliğin tarihte geçmiş olan birliklerin çok üstünde olmasını isteriz...” (Ankara: 27 Şubat 1938)

Halkçılık, Emegın Değeri, Sosyal Düzen ve Sosyal Adalet

M. Kemal'in “Halkçılık’la” ilgili açıkladığı kimi düşüncelerinin, demokrasiyi, eşitliği, emegın yüceliğini, sosyal düzen ve dayanışmayı, hatta sosyal devlet anlayışını içerdiği görülmektedir. Konuyla ilgili konuşmalarından kimi alıntılar, tarih sırasına göre şöyledir:

-“O halde ifade ediniz efendiler! Halkçılık, sosyal düzenini çalışmasına, haklarına dayandırmak isteyen bir sosyal sistemdir.” (Ankara: 1Aralık 1921, TBMM)

-“Efendiler! Milletimiz çiftçidir. Milletin çiftçilikteki çalışmasını çağdaş ekonomik tedbirlerle en üst dereceye ulaştırmalıyız. Köylünün çalışmasının sonuçlarını ve ürünlerini kendi menfaati lehine en üst dereceye çıkarmak, ekonomik siyasetimizin esas ruhudur.” (Ankara: 1 Mart 1922, TBMM)

-“Bizim halkımız, menfaatleri birbirinden farklı sınıflar halinde değil; aksine varlıkları ve çalışmalarının sonuçları birbirine gerekli olan sınıflardan ibarettir...” (İzmir, 17 Şubat 1923)

-“(Türk Devleti) gözünde halk kavramı; her hangi bir sınıfa özgü değildir. Hiçbir ayrıcalık iddiasında bulunmayan ve genellikle, kanun önünde kesin bir eşitliği kabul eden bütün kişiler halktandır. Halkçılar; hiçbir ailenin hiçbir sınıfın, hiçbir topluluğun, hiçbir kişinin ayrıcalıklarını kabul etmeyen ve kanunları koymaktaki kesin hürriyet ve bağımsızlığı tanıyan kişilerdir.” (Ankara, 9 Eylül 1923)

-“Demokrasi ilkesi “Halkçılık”. Bu ilkeye göre, irade ve egemenlik milletin tümüne aittir ve ait olmalıdır. Demokrasi ilkesi, milli egemenlik ilkesi şekline dönüşmüştür”. (Ankara,1929)

-“Çağdaş demokraside, kişisel hürriyetler özel bir değer ve önem kazanmıştır; artık kişisel hürriyetlere devletin ve hiçbir kimsenin müdahalesi söz konusu değildir... Söz konusu olan hürriyet, sosyal ve medeni insan hürriyetidir. Bu sebeple, kişisel hürriyeti düşünürken, her kişinin ve sonuç olarak bütün milletin ortak menfaati ve devlet varlığı göz önünde bulundurulmak gerekir. Anlaşıyor ki, kişisel hürriyet mutlak olamaz. Bir başkasının hak ve hürriyeti ve milletin ortak menfaati, kişisel hürriyeti sınırlar...” (Ankara, 1929)

-“Milli gelirin dağılımında daha mükemmel bir adalet ve emek sarf edenlere daha yüksek refah sağlanması; milli birliğin korunması için şarttır. Bu şartı, daima, göz önünde tutmak, milli birliğin temsilcisi olan devletin önemli ödevidir”. (Ankara, 1929)

-“En iyi fert, kendinden çok mensup olduğu sosyal toplumu düşünen, onun varlığını korumaya, ve mutluluğuna kendini adayan insandır”. (Edirne, 24 Aralık 1930)

-“(Türk Devleti’nin), bu ilke ile hedef aldığı amaç; sınıf mücadelesi yerine sosyal düzen ve dayanışmayı sağlamak ve birbirine zarar vermeyecek (bozmayacak) şekilde, menfaatler arasında

uyum kurmaktır. Menfaatler; yetenek, beceri ve çalışma derecesi ile uyumlu olur”. (Ankara, 20 Nisan 1931)”

Devletçilik, Özel Girişim, Ekonomik Kalkınma, Sosyal Devlet ve Pragmatizm

M. Kemal’in, Devletçilik ile ilgili düşüncelerine bakıldığında, Devletçilik ilkesinin, tamamen pragmatizm anlayışına dayandırıldığı, ekonomik kalkınmadaki esas kaynağın ferdin kişisel faaliyeti olarak kabul edildiği kesinlikle ortaya çıkmaktadır.

Bu nedenle Devletçilik ilkesi, Ülke’de müteşebbisin ve sermayenin son derecede kıt olduğu bir zaman kesitinde, Türkiye’nin en kısa sürede kalkındırılması için durumların, şartların ve zorunlulukların gerektirdiği bir uygulama olarak kabul edilmiştir. Devletçilik, ülke’de hızlı ve top yekun bir kalkınmanın/gelişmenin süratle sağlanması zorunluluğundan kaynaklanmıştır.

-“... Ekonomide faydalı olabilmek için teoriler ve kavramlar ile vakit geçiştirecek zamanımız kalmamıştır...” (İzmit, 15 Ocak 1923)

-“Devlet ile ferdin karşılıklı faaliyet alanlarını ayırmak... Devlet’in, bu husustaki faaliyet sınırını çizmek ve bu hususta dayanacağı kuralları belirlemek; diğer taraftan, vatandaşın ferdi teşebbüs ve faaliyet hürriyetini sınırlamamış olmak, devleti yönetmeye yetkili kılınanların düşünüp çözümlenmesi gerekli meselelerdir. *İlke olarak, devlet, ferdin yerine geçmemelidir.* Fakat, “Ferdin gelişmesi için genel şartları göz önünde bulundurmalıdır. Bir de, *ferdin kişisel faaliyeti, ekonomik kalkınmanın esas kaynağı olarak kalmalıdır. Fertlerin gelişmesine engel olmamak, onların her görüş noktasında olduğu gibi, özellikle ekonomik alandaki hürriyet ve teşebbüsleri önünde, devletin, kendi faaliyetiyle, bir engel meydana getirmemesi, demokrasi ilkesinin en önemli esasıdır...* O halde diyebiliriz ki, “Fertlerin gelişmesinin engel karşısında kalmaya başladığı nokta, devlet faaliyetinin sınırını oluşturur. Buna göre, “genellikle zamanına ve yerine göre, devamlı bir özellik gösteren, ekonomik bir işi, devlet üzerine alabilir. Mesela; bir iş ki, büyük ve düzenli bir yönetimi gerektirir ve özel fertler elinde tekelleşmek tehlikesini gösterir veyahut genel bir ihtiyacı karşılar, o işi de devlet üzerine alabilir... Bu açıkladığımız anlam ve anlayışta, “Devletçilik, özellikle sosyal, ahlaki ve millidir.” (Ankara, 1929)”

Memlekette her çeşit üretimin arttırılması için, özel teşebbüsün, devletçe çok gerekli görüldüğünü önemle belirttikten sonra, diyebilmeliyiz ki, ”Devlet ve özel teşebbüs birbirine karşı değil, birbirinin tamamlayıcısıdır... Devlet ve fert dediğimiz zaman, bu kelimelerin soyut anlamı değil; tek ve gerçek olan “sosyal insan” yani toplum içinde yaşayan fertleri belirtmek istiyoruz. İşte bu insanın iki türlü menfaati vardır. Bu menfaatlerin bir kısmı kişiseldir. Diğer kısım menfaatler ortaktır. İyice düşünülürse, bu iki çeşit menfaat, birbirine denktir. Çünkü sosyal insanın hayatı için her iki menfaat aynı derecede gereklidir. Buna göre, bizce devlet ve fert kelimeleri, genel veya özel menfaatlerden biri düşünüldüğüne göre ve fakat her iki durumda da sosyal insanı ifade eden ve açıklayan iki terimdir. *Yani demek istiyoruz ki, yalnız başına fert ve fertlerden soyutlanmış devlet düşünmüyoruz.* Devlet, fertlerin oluşturduğu milli toplumun göze görünen şeklidir. Ancak, fert emeğinin gelirini; devlet de sosyal gelişmeden meydana gelecek geliri almak zorundadır.” (Ankara: 1929, Afetinan)

-“Bu görüşlerin, bizim durumumuza daha yakından ilgisini düşünelim. Cumhuriyetimiz henüz çok gençtir. Geçmişten kendisine kalan bütün hayati işler, zamanın gerektirdiklerini doyuruca derecede değildir. Siyasi ve fikri hayatta olduğu gibi ekonomik işlerde de, fertlerin teşebbüsleri sonucunu beklemek doğru olmaz. Önemli ve büyük işleri, ancak milletin milli servetine ve devletin bütün teşkilat ve kuvvetine dayanarak; milli egemenliğin uygulanmasını ve yürütülmesini düzenlemekle ödevli olan hükümetin, mümkün olduğu kadar üzerine alıp başarması tercih olunmalıdır. Diğer bazı devletlerin ikinci derecede görebileceği ve fertlerin teşebbüslerine bırakılmasında sakınca olmayan işlerden bir çoğu bizim için hayatidir; ve birinci derecede önemli devlet ödevleri arasında sayılmalıdır.” (Ankara: 1929, Afetinan)

-“Özetle, Türkiye Cumhuriyeti’ni yönetenlerin, demokrasi esasından ayrılmamakla beraber, (İlımlı Devletçilik) ilkesine uygun yürümleri, bugün içinde bulunduğumuz durumlara, şartlara ve zorunluluklara uygun olur”. (Ankara, 1929, Afetinan)

-“Vatandaşların teşebbüs ve sorumluluk duyguları ne kadar gelişirse, devlet için o kadar iyidir”. (Ankara: 1929, Afetinan)

-“Türkiye’nin uyguladığı Devletçilik sistemi, 19. yüzyıldan beri Sosyalizm teorisyenlerinin ileri sürdükleri fikirlerden alınarak tercüme edilmiş bir sistem değildir. Bu, Türkiye’nin ihtiyaçlarından doğmuş, Türkiye’ye özgü bir sistemdir. Devletçiliğin bizce anlamı şudur:

Fertlerin, özel teşebbüslerini ve kişisel faaliyetlerini esas tutmak; fakat büyük bir milletin ve geniş bir memleketin bütün ihtiyaçlarını ve bir çok şeylerin yapılmadığını göz önünde tutarak, memleket ekonomisini devletin eline almak. Türkiye Cumhuriyeti Devleti, Türkiye vatanında yüzyıllardan beri kişisel ve özel teşebbüslerle yapılamamış olan şeyleri bir an önce yapmak istedi. Ve görüldüğü gibi, kısa bir zamanda yapmayı başardı... Bizim takip ettiğimiz yol, görüldüğü gibi, liberalizmden başka bir sistemdir”. (İstanbul, 27 Mayıs 1935)

-“Kesin zorunluluk olmadıkça, piyasalara karışılmaz; Bununla beraber, hiçbir piyasa da başboş değildir”. (TBMM, 1 Kasım 1937)

Laiklik, Din, Vicdan ve Düşünce Özgürlüğü

M. Kemal’in Laiklik anlayışında din, vicdan ve düşünce özgürlüklerinin yerleştirilmesi ve böylece aklın özgürleştirilmesinin amaçlandığı anlaşılmaktadır.

-“Osmanlı İmparatorluğu, Türk tarihinde din ile devlet işlerini birbirine karıştırma hatasının son kurbanıdır. Sözlerimi açıklayayım. Ben dinin insan ruhu için bir ihtiyaç olduğunu kabul ediyorum. Şahsen ben de inanan bir müslümanım. Fakat şunu da açık olarak söyleyeceğim. Din, ne zaman devlet ve dünya işlerine karışmışsa, millet için bir felaket olmuştur.” (Trabzon, 16 Eylül 1924)

-“Artık Türkiye, din ve şeriat oyunlarına sahne olmaktan çok yüksektir. Bu gibi oyuncular varsa, kendilerine başka taraflarda sahne arasınlar.” (Ankara, 29 Ekim 1924, Vakıf:31 Ekim 1924)

-“Bize göre din ülküsü, vicdan anlayışıdır. Herkes vicdanının emrine uymakta serbesttir, hürdür. Biz, din işlerini millet ve devlet işleriyle karıştırmıyoruz. Millet ve devlet işlerinin kabesi, milli egemenliğin belirdiği Büyük Millet Meclisidir. Din işlerinin mihrabı ise insanların, kişilerin vicdanlarıdır. Biz dine saygı gösteririz. Düşünüşe, düşünceye karşı değiliz. Kasta ve fiile dayanan, taassupkar gerici hareketlerden sakınıyor ve buna asla meydan vermeyeceğiz”. (Ankara, 1926, İlbay, Asaf)

-“Din ve mezhep, herkesin vicdanına kalmış bir iştir. Hiç kimse, hiçbir kimseyi, ne bir din ne de bir mezhep kabul etmeye zorlayabilir. Din ve mezhep, hiçbir zaman politika aleti olarak kullanılamaz.” (1930, Kılıç, Ali)

-“Laiklik ilkesinde ısrar ediyoruz. Çünkü, milli iradenin, insanlığa mal olmuş değerlerin belki de en kutsalı olan din hürriyeti, ancak laiklik ilkesine bağlanmakla korunabilir”. (Genelkurmay Başkanlığı, Atatürkçülük, İkinci Kitap)

-“Laiklik asla dinsizlik olmadığı gibi, sahte dincilik ve büyücülükle mücadele kapısını açtığı için, gerçek dindarlığın gelişmesi imkanı sağlamıştır. Laikliği dinsizlikle karıştırmak isteyenler, ilerlemenin ve canlılığın düşmanları ile, gözlerinden perde kalkmamış Doğu milletlerinin fanatiklerinden başka kimse olamaz”. (Ankara, 1930, Borak, Sadi)

-“Dine bağılı, din ve devlet işlerini bir arada yürütmeye çalışan idarelere teokratik idareler denir ki, bu çeşit devletler, önünde sonunda çökmeye mahkumdurlar... Bugün dünyada bu şekilde yönetilen devletler, dünyanın en geri kalmış ülkeleridir. Bunun için laiklik ilkesini, Anayasa’mızın en yüksek ilkelerinden biri olarak kabul etmek ve buna dört elle sarılmak gerekir. *Türk gençliğini, bu ilkenin dışında yetiştirmeye yeltenecek olanlar bu devlete, bu millete en büyük kötülüğü yapmış olacaktırlar*”. (Ankara, 2/3 Ocak 1932, Gökçen, Sabiha)

-“Laiklik, yalnız din ve dünya işlerinin ayrılması değildir. Bütün yurttaşların, vicdan, ibadet ve din hürriyetini de üstlenmek demektir”. (Ankara, 1932)

-“Türk milleti, halk yönetimi olan cumhuriyetle yönetilir, bir devlettir. Türk Devleti laikdir. Her yetişkin dinini seçmekte serbesttir”. (Ankara, 4/5 Kasım, Afetinan)

-“Din, milliyetin bir parçasıdır!!! Ancak, taassubun milletleri ümmet durumuna düşüreceği unutulmamalıdır!...” (Millet Mecmuası, 10 Temmuz 1947, Cilt:3, Sene:2, Sayı:75)

-“Din, bir şahsi vicdan işidir”. (Millet Mecmuası, 7 Ağustos 1947, Cilt:4, Sene:2, Sayı:79)

Devrimcilik, Gençlik, Yenilik, Değişim ve Gelişim

Devrimcilik ilkesi, M. Kemal’in gençliğe bakışı ile gençlikten beklentisini, gençliğin öncülüğünde yenilik, gelişim, değişim anlayışını ifade etmektedir.

-“Bir gün gelecek, ben, hayal sandığımız bütün bu inkılapları başaracağım. Mensup olduğum millet bana inanacaktır. Düşüncelerim hiçbir demogoji ürünü değildir. Bu millet, gerçeği görünce, arkasından tereddütsüz yürür, dava uğruna ölmesini bilir... Saltanat, yıkılmalıdır... Din ve devlet, birbirinden ayrılmalı, doğu medeniyetinden benliğimizi sıyrarak Batı medeniyetine aktarmalıyız. Kadın ve erkek arasındaki farklar silinerek yeni bir sosyal düzen kurmalıyız... Batı medeniyetine girebilmemize engel olan yazıyı atarak, latin kökünden bir alfabe seçmeli; kılık, kıyafetimize kadar, her şeyimizle Batılılara uymalıyız. Emin olunuz ki, bunların hepsi, bir gün olacaktır. (Selanik: 1907, Kaskatı, Arif Necip)

-“...Türkiye ya yeni fikirle donanmış, namuslu bir yönetim olacak, veyahut olmayacaktır. Halk ile çok temasım vardır. O temiz topluluk, bilemezsiniz, ne kadar yenilik taraftarıdır. Çalışmalarımızda hiçbir zaman engeller, bu yoğun tabakadan gelmeyecektir. Halk refah içinde, bağımsız, zengin olmak istiyor; komşularının refahını gördüğü halde, fakir olmak çok zordur... Yenileşme yolunda duracak değiliz. Dünya müthiş bir akımla ilerliyor. Biz, bu uyumun dışında kalabilir miyiz? (Ankara: 2 Aralık 1923, Vakıf)

-“Sayın gençler; Hayat mücadeleden ibarettir. Bundan dolayı hayatta yalnız iki şey vardır: Kazanmak, yenilmek! Size, Türk gençliğine bıraktığımız vicdani emanet, yalnız ve daima kazanmaktır. Ve eminim daima kazanacaksınız. *Milletin yükselme sebepleri ve şartları için yapılacak şeylerde, atılacak adımlarda kesinlikle tereddüt etmeyin*. Milleti o yükselme noktasına götürmek için dikilecek engellere hep birlikte engel olacağız. Bunun için beyinlerinize, kültürlerinize, bilgilerinize, gerekirse bileklerinize, pazılarınıza, bacaklarınıza başvuracak, fakat sonuçta mutlaka ve mutlaka o amaca varacağız. Bu millet, sizin gibi evlatlarıyla layık olduğu gelişme derecesini bulacaktır.” (Tarsus, 18 Mart 1923, Yeni Gün: 25 Mart 1923)

-“...Medeniyet yolunda başarı, yeniliğe bağlıdır. Sosyal hayatta, ekonomik hayatta, ilim ve fen alanında başarılı olmak için tek gelişme ve ilerleme yolu budur. Hayat ve geçime egemen olan hükümlerin zamanla değişmesi, gelişmesi ve yenilenmesi zorunludur”. (Dumlupınar : 30 Ağustos 1924)

-“İnkılabımız, Türkiye’nin yüzyıllar için mutluluğunu üstüne almıştır. Bize düşen, onu anlayarak ve takdir ederek çalışmaktır”. (Bursa , 11Eylül 1924)

-”Artık duramayız. Mutlaka ileri gideceğiz. Geriye ise hiç gidemeyiz. Çünkü ileri gitmek zorundayız. Millet açıkça bilmelidir. Medeniyet öyle kuvvetli bir ateştir ki, ona ilgisiz kalanları mutlaka yakar ve yok eder. (Kastamonu : 24 Ağustos 1925)

-“Efendiler; yaptığımız ve yapmakta olduğumuz inkılapların amacı, Türkiye Cumhuriyeti halkını, tamamen çağdaş ve bütün anlamı ve görüşleri ile medeni bir sosyal toplum durumuna getirmektir. İnkılaplarımızın asıl ilkesi budur... Bu gerçeği kabul edemeyen zihniyetleri darıma-
dağın etmek zorunludur. Şimdiye kadar milletin beynini paslandıran, uyuşturan bu zihniyette bulunanlar olmuştur. Her halde zihniyetlerde var olan boş inançlar tamamen çıkarılacaktır. Onlar çıkarılmadıkça, beyine gerçeğin ışıklarını sokmak imkansızdır”. (Kastamonu : 30 Ağustos 1925)

-”Türkiye Cumhuriyeti şeyhler, dervişler, müritler, mensuplar memleketi olamaz. En doğru ve en gerçek yol, medeniyet yoludur. Medeniyetin emir ve gereklerini yapmak, insan olmak için yeterlidir”. (Kastamonu: 30 Ağustos 1925) “

-Türk inkılabı nedir? Bu inkılap, kelimenin ilk bakışta işaret ettiği ihtilal anlamından başka, ondan daha geniş bir değişimi ifade etmektedir... Millet, varlığını devam ettirmesi için, fertleri arasında düşündüğü ortak bağ, yüzyıllardan beri gelen şekil ve niteliğini değiştirmiş, yani millet, dini ve mezhebi bağlantı yerine, Türk milliyeti bağıyla fertlerini bir araya toplamıştır... Millet, milletler arası genel mücadele alanında hayat sebebi ve kuvvet sebebi olacak ilim ve vasıtanın, ancak çağdaş medeniyette bulunabileceğini, bir değişmez gerçek olarak ilke kabul etmiştir... Kısaca efendiler; millet saydığım değişimler ve inkılapların doğal ve zorunlu gereği olarak, kamu yönetiminin ve bütün kanunların ancak dünyaya ait ihtiyaçlardan doğmuş ve ihtiyacın değişmesi ve gelişmesiyle devamlı olarak değişmesi ve gelişmesi esas olan, dünyaya ait bir yönetim anlayışını, hayatın şartı saymıştır. (Ankara, 5 Kasım 1925, Hakimiyeti Milliye: 6 Kasım 1925)

-“Gençliği yetiştiriniz. Onlara ilim ve kültürün olumlu fikirlerini veriniz. Geleceğin aydınlığına onlarla kavuşacaksınız. Hür fikirler, uygulama alanına konduğu zaman, Türk milleti yükselecektir”. (Ankara, 1930, Afetinan)

-“İnkılap; güneş kadar parlak, güneş kadar sıcak ve güneş kadar bizden uzaktır. Yönümü daima o güneşe bakarak belirler ve öylece ilerlerim, ilerlerim, parlaklığı ve sıcaklığı ilerlememe müsaade edinceye kadar ilerlerim. Tekrar ilerlemek için dururum, tekrar o güneşe bakarak yön alırım”. (1932, Emre, Ahmet Cevat)

-”İnkılaplar bir insanın ömrüne sığmaz. Bazen milletin ömrü bile buna yetişmez. Türk milleti gibii tarihi tarihle başlayan bir milletin, inkılapçılık niteliği sonsuzdur. Ben ancak kendi ömrüme sığınları başaracağım. Benden sonra gelecekler, zamanlarının gerektirdiği devrimleri başaracaktır. Ve böyle sürüp gidecektir”. (Egeli, Münür Hayri)

-“*Benim anladığım gençlik, bu inkılabın fikirlerini ve ideolojilerini benimseyip gelecek nesillere götürecektir kimselerdir*”. (Ankara, 3 Nisan 1932, Palazoğlu, Ahmet Bekir)

-“...Gençler, benim gelecekteki amaçlarımı gerçekleştirmeyi üstüne alan gençler!... Gerçekten... bir gün bu memleketi sizin gibi beni anlamış bir gençliğe bırakacağımdan dolayı çok memnunum ve mutluyum. Buna gerçekten sevinmekteyim”. (Ankara: 26/27 Mart 1937)

ANADOLU SOLU AÇILIMI

Anadolu Solu açılımında, birinci olarak, CHP'nin mevcut programı ve CHP Genel Başkanı Sayın Deniz Baykal'ın konuşmaları esas alınmıştır. İkinci olarak, Mustafa Kemal'in değişik zamanlarda açıkladığı düşünceleri, süreklilik içinde yenilik, değişim ve gelişim anlayışı uyarınca yoğrulmuş, Çağdaş Sosyal Demokrasinin temel ilkeleriyle Anadolu'nun hümanist kültürü ışığında bir potada eritilmiştir.

Bu çerçevede, Kemalizm ile Sosyal Demokrasi Altı Ok'un yeni yorumuyla insan odağında aşağıdaki şekilde bütünleşmektedir:

Cumhuriyetçilik: Demokrasi, Özgürlük ve Eşitlik Bütünlüğünde Yaşam Biçimi

Cumhuriyet, Türkiye tarihinin en köklü dönüşümüdür. Egemenliğin kaynağını ulusta bulan anlayıştır; "saltanat kavramının yıkılması", "milli iradenin" getirilmesidir; "tebaa"nın yerini, "yurttaşın" almasıdır. Bu nedenle cumhuriyet, Türkiye'de demokrasinin, özgürlüğün ve eşitliğin tarihsel ön koşuludur. Demokrasi, özgürlük, eşitlik, bir bütün olarak, cumhuriyetçilik temelinde yükselmektedir. Cumhuriyeti eksilterek demokrasiyi arttırmak, ya da demokrasiyi cumhuriyete yönelik bir tehdit gibi algılamak, kesinlikle yanlıştır.

Cumhuriyetçilik İlkesi'nin demokrasi anlayışına göre, demokrasi bir anlayışlar ve değerler bütünüdür, bir kültür olayıdır, bir yaşam biçimidir. Bu nedenle sürekli ve sonsuz bir kavramdır. Demokrasinin bir yaşam biçimine dönüşebilmesi için, "özgürce farklılaşıp tartışarak, uygarca uzlaşma" yeteneği, "farklı olanların birlikte yaşayabilme" özelliği, "karşıtların meşruiyeti" anlayışı, "hoşgörü" ve "sentez" alışkanlıkları sistemli şekilde özendirilmelidir.

Cumhuriyetimizi meydana getiren tüm unsurların, inanç ve kimlik özelliklerinin, siyasal tercihlerin, "kendi demokratik farklılaşmaları içinde bütünlüğü" anlayışı geliştirilmelidir.

Demokrasi kültürünün benimsenmesi yaygınlaşması amacıyla, kamunun sivil toplum kuruluşlarıyla birlikte ciddi çabasına ve organizasyonuna gereksinim vardır. Bu nedenle Sivil toplum yapılanması desteklenmeli ve geliştirilmelidir. Okul aile birliklerinden, sendikalara, meslek odalarına, tüketici koruma hareketlerine; yöresel güzelleştirme derneklerinden, çevreci kuruluşlara, dayanışma ve ortak ilgi topluluklarına kadar tüm "yurttaş beraberlikleri" özendirilmelidir. Bu özendirilmede amaç "sıradan yurttaşın" sivil kurumlar aracılığıyla ülkede etkin duruma gelmesi, devlet karşısında edilgenlikten çıkarılmasıdır.

Demokrasinin temel kurumu olan parlamento, eskimiş anlayışlara dayanan, verimsizliğe, zaman ve enerji kaybına yol açan çalışma ve konuşma usullerinden arındırılmalıdır. Katılım, çözüm üretimi, sentez alışkanlıkları, çağdaş parlamentoların işleyiş özellikleriyle geliştirilmelidir.

Demokrasi, atanmışların değil, seçilmişlerin önceliğinde ve mutlak sorumluluğunda gelişir. Türkiye bu özelliğe en kısa sürede kavuşmalıdır.

Mevcut yönetim yapılanması, kurumlarıyla, mekanizmalarıyla ve anlayışlarıyla eskimiş, akılcılıktan uzaklaşmış, halka yabancılaşan ve topluma enerji ve kaynak kaybettiren bir duruma gelmiştir. Köklü bir yenileşme programıyla çağdaş devlet yönetimine dönüştürülmelidir. Merkezde yoğunlaşmış sorumluluk ve yetkilerin bir bölümü, katılımcı demokrasinin erdemi ve ülke bütünlüğünün korunması çerçevesinde yerel yönetimlere devredilmelidir.

Cumhuriyetçilik ilkesinin özgürlük anlayışına göre, siyasal, düşünsel, toplumsal, dinsel ve bireysel özgürlükler bir bütündür. Özgürlükler bu bütünlük içinde görülmeli ve savunulmalıdır. Yasakları tanımlayan anayasa anlayışından, özgürlükleri tanımlayan anlayışa geçilmelidir.

Türkiye; bireyi engelleyen değil, onun yaratıcılık melekesinin önünü açan politikaların uygulayıcısı olmalıdır. Bu nedenle bireyin özgürlüğü ve dokunulmazlığı, yeri ve önemi yeniden düşünülmelidir. Bireysel dinamiğin topluma katkılarının önü, girişim ve yarışma özgürlüğünün adaletli koşulları hazırlanarak açılmalıdır. Türkiye toplumsallıkla bireyselliği uzlaştırmanın en olumlu ve en verimli modelini oluşturmalıdır.

Özgürlüklerin özü olan insan haklarına her düzeyde sahip çıkılmalı, bu hakların ihlaline kesinlikle son verilmelidir.

Bu çerçevede her düşünce konuşulabilmeli, yazılabilmeli ve örgütlenebilmelidir. Sendikal, siyasal, dinsel özgürlükler ve onlara güç veren örgütlerin özgürlüğü, çağdaş demokrasilerin doğal ölçüleri içinde mümkün olabilmelidir.

Tüketici hakları, çevre hakkı, çocuk hakları gibi üçüncü kuşak insan haklarının tümü, çağdaş demokrasinin evrensel kuralları uyarınca, tartışma konusu olmaktan çıkarılmalıdır. Yine aynı çerçevede, insanların farklılaşma özgürlüğü “alışılmışın dışına çıkma, genel kabullerden ayrılmak” özgürlüğü de temel bir haktır. Demokrasi ve saygı kurallarına uyulması koşuluyla, kullanılanların sayısı ve ayrışma nedeni ne olursa olsun, bu temel özgürlük sakınılmalı ve korunmalıdır.

Birey, devlet vesayetinden çıkarılmalıdır. Çünkü Türkiye’de devletin vasiliği, vatandaşın demokratik haklarını ve insan haklarını sınırlamak için bir geleneğe dönüşmüş durumdadır. Bu nedenle Türkiye’de, bireyi özgürleştirmenin başlıca koşullarından biri, onu vesayetten kurtarmaktır.

Habere, kültüre, bilgiye ulaşabilir olmak temel özgürlükler kategorisinde kabul edilmelidir. Toplumda haberin, kültürün ve bilginin organizasyonunda, her yurttaşın en azından kitle iletişim araçlarıyla bu kaynaklardan yararlanması güvence altına alınmalıdır.

Cumhuriyetçilik İlkesi’nin eşitlik anlayışı, Cumhuriyeti oluşturan tüm insanların birer yurttaş olarak eşit ve bütün olduğu esasına dayanır. Bu anlayış, gelirlerin hem oluşumunda ve hem de paylaşımında adaletin sağlanmasını gerekli kılar. Bu çerçevede sosyal sınıflar ve bölgeler arasındaki eşitsizliklerin azaltılması esas olmalıdır. Bu esasın ön koşulu, eğitimde fırsat eşitliğinin ve çalışma yaşamında ise yarışma özgürlüğünün sağlanmasıdır.

Türkiye, kadın-erkek eşitliğinin eksik kalmış ve aksayan boyutlarını ortadan kaldırmalıdır. Kadın haklarına yalnızca hukuk ve ekonomi alanında değil, siyasete ve yönetime katılımında, hatta aile içindeki eşitlik düzeyi gibi yaşamın tüm evrelerinde sahip çıkılmalıdır.

Milliyetçilik: Sevgi, Barış ve Dayanışma Temelinde Yurttaşlık

Milliyetçilik (ulusçuluk) ilkesinin özü, ırkçılığın reddedilmesidir.

Milliyetçilik, “ırka” indirgenemez. Türkiye bütünü oluşturduğu çok sayıda etnik özellik karşısında devletin yanlılığı veya öncelik tercihi kesinlikle söz konusu olamaz.

Milliyetçilik İlkesi’nin *Yurttaşlık, anlayışında, herkes aynı hakka, aynı hukuka sahip onurlu, eşit bireylerdir.* Devlet herkesi eşit şekilde temsil ve ifade eder.

Yurttaşlık kavramı Cumhuriyet Türkiye’inde, temel öge ve temel tanımdır. Asıl olan, “Türkiye Cumhuriyeti Yurttaşlığı’dır.” Böylece etnik, kültürel ve dinsel tanımlar, Türkiye’de resmi ölçüt olmaktan çıkarılmıştır ve sivil topluma bırakılmıştır.

Hangi kökenden gelirse gelsin, hangi dili konuşursa konuşsun ve hangi inancı paylaşırsa paylaşsın, kimse azınlık konumuna indirgenemez. Herkes, yurttaş olarak ülkenin asli sahibidir.

Bu anlayışa göre Milliyetçilik, ırk, soy-sop, din, mezhep, bölgecilik, kavimcilik anlayışlarının, ulusal düzeyde aşılmasıdır. Ayırışmayı ortadan kaldıran bir bütünleşme hareketidir.

Milliyetçilik, farklı etnik yapılanmalar arasında bir ayırım ölçüsü değildir. Tüm farklılıkların üstünde ayırışmaları kapsayan, onların Türkiye'nin ulusal bütünlüğü çerçevesinde demokratik farklılaşma özgürlüğünü tanıyan, farklılık içinde bütünleşmeyi öngören, bütünlük idealini tanımlayan kapsayıcı bir anlayıştır.

Milliyetçilik İlkesi'nin sevgi ve barış anlayışı, demokrasi bağlamında gereksinim duyulan uzlaşmaları esas almaktadır. Buna göre, Türkiye kendisi ile kavgalı olma konumundan kurtulmalıdır. Karşılıklı anlayış, hoşgörü ve barış egemen kılınmalıdır. Farklı yarar grupları, farklı kültürel ve toplumsal duyarlılık kümeleri arasında yeni anlayış ve hoşgörü kanalları açılmalıdır. İnsanların kendi farklılıkları ile "Milliyetçiliğin", "Eşit Yurttaş" anlayışında bütünleşmesi esas alınmalıdır.

Türkiye Cumhuriyetini oluşturan tüm yurttaşların birliği, güvenliği, esenliği, dünyadaki saygınlığı, bağımsızlığı, egemenliği, siyasi ve ekonomik hakları, Türkiye'nin toprak bütünlüğü temelinde titizlikle korunmalıdır.

Milliyetçilik ilkesinin dayanışma anlayışı, birbirine sevgisi ve güveni artan, şefkat ve dayanışma duyguları gelişen bir toplum düzeni kurulmasını ön görmektedir. Bu nedenle, sağlık ve sosyal güvenlik hakkı yaygınlaştırılırken, dayanışmanın geliştirilmesi için tüm özendirme yöntemlerinden yararlanılmalıdır. Toplumsal ve bireysel duyarlılıklar ve anlayışlar bu yönde seferber edilmelidir. Devlet, yurttaşları kaderleriyle baş başa bırakmamalıdır.

Toplum ve birey anlayışında tüm yurttaşların sorumlulukları ortak olmalıdır. Her bir yurttaş, diğerinin sorumluluğunu duymalıdır.

Milliyetçiliğin, dayanışma anlayışında, engelli, yaşlı, kimsesiz ve korunmaya muhtaç durumda olan yurttaşlar toplumun ortak duyarlılığı ve kaygısı içinde görülmelidir. Sivil toplumun gönüllü örgütleri, söz konusu ortak duyarlılığın pekiştirilmesi açısından, devletçe özendirilmeli ve desteklenmelidir.

Milliyetçilik, devlette, işyerinde, belediyelerde, üniversitelerde ve mümkün olan her ortamda, katılımı ve çoğulculuğu, temel bir yaklaşım olarak kabul etmelidir. Kararlar, o kararlar ilgili olan çevrelere ve yurttaşlara sistemli şekilde danışılarak oluşturulmalıdır. Katılımın, sevgi, barış, güven ve dayanışmayı sağlayan özelliklerinden en geniş biçimde yararlanılmalıdır.

Başka ülkelerde yaşayan yurttaşlara ve Türk topluluklarına eşit davranılmalıdır. Onlara ana dillerini ve kültürlerini yaşatıp geliştirme olanağı sağlanmalıdır.

Halkçılık: Orta Sınıfın Üstünlüğünde Sosyal Adalet

Halkçılık, öncelikle emeğiyle ve alın teriyle çalışan, değer yaratan kitlelerin, yani, çiftçi, işçi ve memurların, küçük esnaf ve sanatkarlarla diğer bağımsız çalışanların, KOBİ girişimcilerinin ön planda tutulmasıdır. *Çalışan söz konusu emekçi kitleler, Türk toplumunun orta sınıfını oluştururlar. Orta sınıfın ön palana çıkarılması tercihi, kitlesel olarak emeğe sahip çıkılmasının ve sosyal adaletin sağlanmasının temel koşuludur. Bu tercih, Halkçılık İlkesi'ne göre ahlaki ve siyasi sorumluluğun bir gereğidir.*

Toplumda sosyal adaletin yolu, orta sınıfı oluşturan emekçi kitlelerin etkin ve verimli bir üretim sürecine katılmalarını sağlamaktan ve emeklerinin karşılığını almaktan geçmektedir. Bu konuda devlet, gereksinim duyulan ekonomik ve sosyal dönüşümlerin gerçekleştirilmesinde sorumluluk üstlenmelidir.

Halkçılığın gereği, sorumluluktur. Sosyal demokrasi değerlerini ve çağdaş sosyal devlet anlayışını akılcılıkla, üretkenlikle bütünleştirmektedir. Toplumdaki her türlü imtiyazın kaldırılması, eşitliğin her alanda egemen kılınmasıdır.

Orta sınıfı oluşturan emekçi kitleler, çocuklarına yüksek eğitim yaptırma olanağını da giderek yitirmektedirler. Öncelikle işçi, çiftçi, memur, küçük esnaf ve sanatkar çocuklarının eğitiminde ortaya çıkan engellerin ortadan kaldırılması, onlara eşit koşullarda yarışma özgürlüğünün sağlanması, devletin ve toplumun ortak duyarlılığı olmalıdır.

Devletçilik: İnsan Merkezli Sosyal Devlet

Devletçilik ilkesinin temeli, “yurttaşın devlet için değil, devletin yurttaş için var olduğu” anlayışıdır. Bu anlayış çerçevesinde, Devletin tüm ekonomik, sosyal ve siyasal hedeflerinin odağında insan vardır. Devlet birey ilişkileri söz konusu olduğunda, bireyin devletten önce gelmesi esastır.

Ekonomik kalkınmanın ana kaynağı, bireyin yaratıcılık melekesi ve buna bağlı olan girişimcilik bilinci ile yeteneğidir. Devletin veya tekel, kartel gibi kurumsallaşmaların bireyin, yaratıcılık edimi ile yararlı ve üretken girişimcilik özgürlüğünün önünde engel oluşturması kesinlikle söz konusu olamaz.

Ekonomik kalkınmanın temel amacı, üretken istihdam olanakları yaratılarak, insanın ekonomik açıdan bağımsızlığa kavuşturulması ve insandaki yaratıcılık melekesinin önünün açılmasıdır.

Yeni Sosyal Devlette Öncelikler

Üretken tam istihdamın tüm alanlarda sağlanarak işsizliğin yok edilmesi, yoksullukla ve yolsuzlukla mücadele Türkiye’deki yeni sosyal devlet anlayışının öncelikleri olmalıdır. Bu önceliklerden işsizlik ve yoksullukla mücadele için devlet, aşağıda belirtilen üç konuda yükümlülük üstlenmelidir:

- Tüm çalışanların, insan onur ve saygınlığına yaraşır bir gelir düzeyine kavuşturulması.
- Gerek çalışanlar, gerekse bölgeler arasındaki mevcut gelir dağılımı adaletsizliklerinin giderilmesi.
- Bütün yurttaşların tüm yaşamları boyunca, özürllük, işsizlik, sağlık, yaşlılık, maluliyet, ölüm, analık, iş kazası ve meslek hastalığı, bakıma ve korunmaya muhtaçlık gibi risklere karşı Sosyal Güvenliğe kavuşturulması.

Yolsuzlukla mücadelede ise, milletvekili dokunulmazlıklarının AB ülkelerindekine benzer şekilde sınırlandırılmasına ve Memurin Muhakemat Yasasının değiştirilmesine öncelik verilmelidir.

Yeni Sosyal Devlette Piyasa Ekonomisi

Sosyal haklar ve duyarlılıklarla yoğrulmuş, örgütlü ve rekabetçi bir piyasa mekanizması (sosyal piyasa ekonomisi) özendirilmelidir. Bu bağlamda, ekonomik ve toplumsal yaşamın tüm alanlarında verimliliğin, etkinliğin ve akılcılığın evrensel ölçütleri egemen kılınmalıdır.

Piyasa mekanizmasının özel çıkarlar için çarpıtılmasına ve tekellerin oluşmasına engel olunmalıdır. Rekabet kuralları her alanda gözetilmelidir. Üretici ile tüketicinin hakları aynı şekilde titizlikle korunmalıdır.

Yeni Sosyal Devlette Kamu Kaynaklarının Kullanılması

Kamu kaynakları, verimsiz kamu işletmelerinin, ayrıcalıklı özel şirketlerin, devlet ve belediye bürokrasilerindeki savurganlığın tahribatından kesinlikle kurtarılmalıdır. Bu anlayış çerçevesinde, Kamu ekonomi işletmelerine, ancak gerekli oldukları alanlarda, aynı zamanda özerk, etkin ve verimli çalıştırılmaları koşuluyla yer verilmelidir.

Kamunun teşvik politikalarında, katma değeri yüksek ve ihracat olanağı fazla olan mal ve hizmet üretimi için, küçük ve orta boy işletmelere öncelik tanınmalıdır.

Yeni Sosyal Devlette Özelleştirme ve Sosyalleştirme

Özelleştirme ya da Sosyalleştirme uygulamaları, ekonomik ve toplumsal yararları açısından ele alınmalıdır. Sosyalist Enternasyonal'in ilkeleri doğrultusunda, belirli bir alanda toplumun yararı varsa, sosyalleştirmeye veya özelleştirmeye, aynı zaman kesitinde gidilebilmelidir.

Bu anlayış, "Kamu Girişimciliğine" veya "Özelleştirmeye" ideolojik açıdan bakılmaması esasına dayanmaktadır. Özelleştirme, kesinlikle bir amaç olarak görülmemelidir. Ülke ekonomisinin koşul ve ihtiyacına, ilgili sektörün ve kuruluşun niteliğine göre etkinliğin, verimliliğin artırılması için kullanılması gereken araçlardan biri olarak kabul edilmelidir. Bu anlayış çerçevesinde, KİT'lerin görev alanları hızla daraltılmalıdır.

Kamu girişimciliği, aşağıda gösterilen sınırlamalar kapsamında tutulmalıdır:

- Bölgesel gelişmişlik farklarını kapatmaya yönelik tesisler,
- Ülke kalkınması için gerekli görülen, ancak özel kesimin uzak duracağı olası bazı yeni, ileri teknoloji alanları,
- Stratejik önemi olduğu kabul edilen bazı üretim alanları ile kamuda kalması gerekli görülen kamusal amaçlı bazı hizmetler.

Belirtilen sınırlama kapsamına girmesi öngörülen kuruluşlar/işletmeler, derhal "KİT'leri Özerkleştirme ve Etkinleştirme Programı'na" alınmalıdır. Söz konusu kuruluşlar, "Özerkliğe, etkin yönetim ve denetime" kavuşturulmalıdır. Verimsizlikten, politik çıkar ve üretimsiz istihdam deposu olma konumlarından süratle kurtarılmalıdır.

Değinen sınırlama kapsamı dışında kalan, tüm KİT ve iştirakler ise hızla özelleştirilmelidir.

Devlet, finans, bankacılık ve sigortacılık sektöründen kesinlikle çekilmelidir. Bu anlayış çerçevesinde T.C. Ziraat Bankası ve Halk Bankası dışındaki tüm kamu bankaları süratle özelleştirilmelidir.

Ziraat Bankası, tarım ve hayvancılık kooperatifçiliğini; Halk Bankası ise, küçük esnaf ve sanatkarlar ile KOBİ'leri kredilendirecek, ama siyasetin tamamen dışında, özerk ihtisas bankaları konumuna getirilmelidir.

Özelleştirmenin, yağmalamaya dönüşmesi kesinlikle önlenmelidir. Bu nedenle, özelleştirmede saydamlık esas olmalıdır.

Özelleştirmede, teknolojik iyileştirmeyi sağlamak ve ihracatta etkinliği artırmak için, gerektiğinde, sektörde egemen veya teknolojiye öncü, yerli veya yabancı kuruluşlarla ortaklıklara gidilmesinin yolları aranmalıdır.

Özelleştirme ile iç piyasalarda yeni tekeli yapılaşmalara yol açılmamalıdır. Özelleştirmede ulusal sermayenin harekete geçirilmesi olanakları aranmalıdır.

Özelleştirmenin bedeli, emekçilere ödetilmemelidir. Özelleştirilecek işletmelerde çalışanların iş güvenceleri sağlanmalı, ekonomik kayıpları tümüyle karşılanmalıdır. Özelleştirme gelirleri, "iş ve ücret güvencesi" ile "yeniden yapılanma" fonlarında toplanmalı ve söz konusu fonlar, kuruluş amaçları çerçevesinde kullanılmalıdır.

Sosyal ve ekonomik verimliliğini yitirmiş, işlevini tamamlamış, olan kamu tesis ve işletmeleri derhal kapatılmalıdır. Çalışanların ve ilgili yörenin, kapatılmadan zarar görmemesi için, geçerli olabilecek tüm sosyal ve ekonomik önlemler alınmalıdır.

Yeni Sosyal Devlette Strateji ve Politika Planlaması

Devlet, Ulusal stratejilerin şekillenmesinde, önemli sosyal ve ekonomik tercihlerin belirlenmesinde, stratejik dengelerin korunmasında görev ve sorumluluk üstlenmelidir.

Dünya ekonomisinde küreselleşme süreci hız kazanmakta, esnek üretim sistemleri yaygınlaşmaktadır. Bu koşullarda, Türkiye ekonomisinin, dünya pazarlarındaki rekabet gücünün artırılması, sağlıklı ve hızlı bir sosyo-ekonomik kalkınmanın gerçekleştirilmesi için “Strateji ve Politika Planlaması” yöntemlerine başvurulması kaçınılmaz görülmektedir. Bu çerçevede, geleceğin dünyasında talebi daha hızlı artacağı tahmin edilen mal ve hizmet alanları için esnek sektörel planlama yöntemleri geliştirilmelidir.

Devlet Planlama Teşkilatı, “Strateji ve Politika Planlaması” anlayışını yaşama geçirecek bir yeni yapılanmaya kavuşturulmalıdır. Bu yeni yapılanmada, en nitelikli ve en yaratıcı insan gücünü kullanmak esas olmalıdır yeni planlama anlayışıyla Türkiye ekonomisi, orta ve uzun dönemli tasarım, teknoloji, kaynak tahsisi ve gelişme politikalarını sık sık değerlendirme ve değiştirme olanağına kavuşmuş olacaktır.

Kamu, strateji ve politika planlaması çerçevesinde ekonomik gelişmenin sektörel ve bölgesel dengelerini gözetmeli, eşitsizliklerin azaltılmasını ön planda tutmalıdır. Ekonomisi geri kalmış yörelerin geliştirilmesi ve bölgesel farklılaşmaların giderilmesinde, devlet sorumluluk üstlenmelidir. Bu nedenle, yöreler arası eşitsizliklerin giderilmesi için, yine yeni planlama anlayışı çerçevesinde, bölgesel kalkınma projeleri uygulamaya sokulmalıdır.

Yeni Sosyal Devlette Merkezi ve Yerel Yönetim Reformu

Merkezi Hükümet Reformu, Yerel Yönetim Reformu ve Personel Reformu, Merkezîyetçiliğin ve israfın azaltılması, etkinliğin ve verimliliğin artırılması ve demokratikleşmenin hızlandırılması için bir arada ele alınmalı ve süratle yaşama geçirilmelidir.

Yeni Sosyal Devlette Çevre ve Sürdürülebilir Kalkınma

Çevre ve sürdürülebilir kalkınma politikalarının oluşturulmasında ve uygulanmasında sivil toplum kuruluşlarının etkinlikleri harekete geçirilmelidir. Sürdürülebilir kalkınmanın, tarih, kültür ve doğa mirasının korunarak, çevre ile uyum içinde gerçekleşmesi, devletçe gözetilmelidir. Verimli tarım arazilerinin kentsel yerleşim ve sanayi alanları olarak kullanılması önlenmelidir. Yer altı ve yer üstü su kaynakları her türlü kirlenmeye karşı korunmalıdır.

Yeni Sosyal Devlette Kentleşme

Çarpık ve sağlıksız kentleşme, Türkiye'nin kıt kaynaklarını yutan büyük bir kara delik haline dönüşmüştür. Bu nedenle kentleşme süreci ve bu konuda geliştirilen politikalar, toplumun uzun süreli yararları gözetilerek, kamu tarafından daha etkin şekilde denetlenmeli ve yönlendirilmelidir. Türkiye'nin deprem kuşağında olan bölgeleri kentleşme ve yapılaşma açısından özel önlemlerle desteklenmelidir.

Laiklik: Aklın Özgürleştirilmesi

Laiklik ilkesinin nihai amacı “*aklın özgürleştirilmesi*”dir.

Bu gerçekleştirmesi için, din, vicdan ve düşünce özgürlüğünün, kişinin kutsal ve dokunulmaz hakkı olması gerekir. Bu çerçevede, bütün inançlar, devlet önünde eşit olmalıdır. Din baskı unsuru olmamalı, din duygusu ve dinsel inançlar baskı altına alınmamalıdır. Din ile devlet işleri birbirinden ayrı tutulmalıdır.

Türkiye'nin Dünyada İslam ile demokrasiyi en ileri düzeyde bağdaştıran tek ülke olmasının altında laiklik ilkesi yatmaktadır. Laiklik, özgürlük, demokrasi, barış ve insan hakları bir bütündür.

Devlet, dinsel inançlara karışmamalı; dinsel inançların da devlet işlerine karıştırılmasına kesinlikle izin verilmemelidir. Laik devlet, din-inanç-düşünce özgürlüklerinde farklılaşanlar arasında bir taraf değil, aksine ortak güvenliğin düzenleyicisi olmalıdır.

Laiklik, doğrudan bireyle ilgili bir kavram değildir. Laiklik, toplumdaki farklı inançların barış içinde birlikte yaşama yöntemidir. Bir devlet yönetimi anlayışıdır.

Laikliğin korunması, eğitimin laikleştirilmesinden geçer. Yeniliğe ve değişime açık çağdaş bir toplum ve devlet yapısının oluşturulması da esasen eğitimin laik olmasına bağlıdır.

Özgürlük, ancak laik eğitim ortamında anlam ve değer kazanabilir, sürekliliğini koruyabilir. Özgür insan da ancak laik eğitim anlayışıyla yetiştirilebilir.

Bu nedenle din istismarı ile birlikte, her türlü mezhep veya tarikat istismarı, başta eğitim olmak üzere, tüm alanlarda ivedilikle önlenmelidir.

Laikliğin uzun vadedeki gereği, inanç dünyasının sivil topluma devredilmesidir.

Laiklik, inananların, farklı inananların, farklı düşünenlerin kendi tercihlerinin ortak güvenencesidir. Bu itibarla “Laiklik”, Cumhuriyetin, bilimselliğin, demokrasinin, iç barışın ve ulusal bütünlüğün temel taşıdır. Bunların yaşatılması da laikliğin korunmasına bağlıdır.

Devrimcilik: Gençliğin Öncülüğünde Değişim ve Gelişim

Devrimcilik, özü itibarıyla gençliğin öncülüğü demektir. Çünkü, Mustafa Kemal’in anlayışında gençlik, devrimin düşüncelerini ve ideolojilerini benimseyip gelecek nesillere taşıyacak olan toplum kesimidir.

Ülkenin geleceği, gençlerin özgürlüğüne, eğitimine ve başarısına bağlıdır. Bu nedenle gençlerin, toplumsal, ekonomik ve siyasal yaşamın her alanına özgürce katılımı sağlanmalıdır.

“Devrimcilik İlkesi” dört temel ögeye dayanmaktadır:

Birincisi, “Gençliğin Bütünlüğü”. Gençlik; çalışanı ile çalışmayanı ile, öğrencisi ile okul dışında bulunanı ile engellisi ve korunmaya muhtaç olanı ile bir bütündür. Eğitimde fırsat eşitliği ve yarışma özgürlüğü gençlerin tümü için geçerli kılınmalıdır.

İkincisi, “Hukuk Devleti Kurallarına Bağlılık”. Devrimcilik anlayışı, demokratik hukuk devleti kurallarına ve barışçı yöntemlere bağlı kalarak, halkla birlikte, halktan güç ve yetki alarak sürdürülmelidir.

Üçüncüsü, “Sürekli Devrimcilik Anlayışı”. Bireyin ve halkın mutluluk, esenlik ve zenginliğinin artırılması amacıyla yenilik, değişim ve gelişimin sağladığı olanaklardan sürekli olarak yararlanılmalıdır.

Dördüncüsü, “Pragmacılık Anlayışı”. Teorilere, doktrinlere, belli kavramlara sıkı sıkıya bağlı kalınmamalıdır. Bu bağlamda, ülkede eskiyen kurallar ve kurumlar sürekli yenilenmeli, çağdaş, akılcı ve daha işlevsel hale getirilmelidir. Yenilik ve değişimin yararlılığı doğrultusunda, toplum kendini sürekli sorgulamalı, gelişimin yöntem ve araçları oluşturmalıdır.

Bulunacak yeni yöntem ve araçlardan, hem bireyin hem halkın ekonomik ve sosyal gücünü bir arada artırıcı, demokrasi anlayışını ve sorumluluğunu güçlendirici, yönetim erk ve yetkisini geliştirici olanlara öncelik tanınmalıdır.

EKLER

Ek-1

Batı Felsefe Tarihinde “İnsan Varlığı ve Onun Dünya İçindeki Yeri Sorunu”

İnsan kimdir, nereden ve nasıl gelmiştir, nereye gitmektedir gibi sorular, insanın ilk düşünmeye başladığı, tarih öncesi çağlardan itibaren, insan iç dünyasının ana konusunu oluşturmuş.

“İnsan varlığı ve onun dünya içindeki yeri” tartışması, ilk kez bir düşünce sistemi içinde, Antik Yunan dünyasında ele alınabilmiş. Antik dünyada insanı belirleyen şey, onun akıl, düşünce ve bir bilinç varlığı olmasıdır. Bir diğer anlatımla, insan varlığının belirlenmesi açısından, düşünce ve bilme etkinliği, ön plana çıkarılmış durumdadır. İnsanın yaratıcılık yeteneği ise, sanat dünyasıyla ilgili bir kavram olarak görülmüş ve geri planda tutulmuştur. Söz konusu düşünce sistemine göre (Platon/Eflatun, Aristo) sanat bir öykünme (benzetmeye çalışma, taklit) etkinliği ve bir bilgi koludur. Bu çerçevede sanat, her bilgi dalı gibi, insana haz veren bir etkinliktir.

Yine Antik Yunan dünyasında insan, beden ile ruhun bütünselliğinde, akıl, düşünce ve bir bilinç varlığı olarak görülmüştür. Bu düşünce sisteminde (Eflatun), idealar dünyasında (uzay ve zamanın ötesinde) yer alması gereken ruh (psişe) yüce kattan yeryüzüne düşüyor ve beden (somato) ile birleşiyor. Böylece insan varlığı (psikosomatik bütünsellik) oluşuyor. Ancak ruh açısından beden-yaşam, bir sürgün yeridir. Yeryüzünde, sürgünde kirlenen ruh (psişe), ölümlerle birlikte, bedenden (somatodan) kurtuluyor. Sonra da öbür dünyada (Hades’de) yargılanıyor.

Bununla birlikte insan varlığı ile söz konusu Antik Yunan düşünce sistemi, düşünsel alanda, hem Hıristiyan hem de İslam düşünürlerini uzun süre etkisi altında tutmuştur.

“İnsan varlığı ve onun dünya içindeki yeri” sorunu, 13’üncü y.y.’da yükselen Anadolu Hümanizması düşünce akımında, insanın yüceliği ve aklın üstünlüğü temelinde ele alınmıştır. Burada, insanın yüceliği, aklın üstünlüğü, özgürlüğün erdemi, bilginin değeri, kadının saygınlığı, sosyal duyarlılıkların önemi gibi konularda, çağını ve coğrafyasını çok aşan düşünsel açılımlara ulaşılmıştır.

Ne var ki, söz konusu düşünsel açılımlar devam ettirilememiş, bilinen siyasi, ekonomik ve toplumsal nedenlerden dolayı kesilmiştir. Böylece Anadolu’da, Ortaçağ düşüncesinin kırılması bakımından, elde edilen ciddi bir aydınlanma fırsatı kullanılamamıştır. Bunun sonucunda, Anadolu ve İslam dünyası, insan varlığı konusu başta olmak üzere, değişik bilim dallarında, yeni düşünsel ve bilimsel sistemlerin kurulması sürecine girememiştir.

Anadolu hümanizmasının ortaya çıktığı zaman kesitinden, yaklaşık 200 yıl sonra, insan aklının üstünlüğü bilinci, Batı dünyasında, bu kez Rönesans hareketiyle tekrar ortaya çıkmıştır. Bu anlayış, Hıristiyanlık öğretisinin belirlediği skolastik kültüre (Ortaçağ felsefesine), karşı bir muhalefet hareketini de yansıtmaktaydı. Rönesans döneminde gerçekleştirilen düşünsel açılımlar, Anadolu Hümanizmasında olduğu gibi, kesintiye uğramamış, devam ettirilmiştir. Rönesans döneminin düşünsel açılımları, yaklaşık 300 yıl sürmüş, 17’nci y.y.’da başlayan aydınlanma döneminin hazırlık ve geçiş sürecini oluşturmuştur.

Aydınlanma dönemine gelince, bu dönemde gerçekleştirilen yenilik ve gelişmeleri, üç aşamada ele almak mümkündür.

Birinci aşama 17. yy. gelişmeleridir. Bu aşamada “insan varlığı ve onun dünya içindeki yeri” sorununun araştırılmasında “matematik-fizik” disiplini esas olmuştur. Bu disiplin, modern doğa biliminin verileri üstüne temellenmiştir. Bu bilim dalları Kopernikus’un astronomi sistemi, Galilei’nin mekanik bilimi ve I. Newton’un fizik bilimidir. Bu yüzyıl akıl çağı olarak tanınmaktadır. Bu yy.’ın düşünsel akımı “Rasyonalizmdir”. Bu akımın örnek düşünürü R. Descartes’tir. Descartes, insan varlığı konusunu, kurduğu matematik felsefesi doğrultusunda ele almıştır. Rasyonalizm düşünce sistemi, 17. yy. ‘da doruğuna ulaşmıştır.

Aydınlanma döneminin ikinci aşaması 18.yy.’da yaşanmıştır. Bu yy.’da bir önceki yüzyıla damgasını vuran rasyonalizm (akılcılık) akımı zayıflamaya başlamış, yerini duygu ve duygusal-

lıkla paylaşır hale gelmiştir ki, buna sağduyu akımı deniyor. Sonuçta, 18.yy. sonuna doğru, akla duyulan aşırı inancın sarsılmaya başladığını görüyoruz. Bu bağlamda, örneğin I. Kant, “akılın da sınırları olduğunu göstermeye çalışmıştır.

Üçüncü aşamayı oluşturan 19. y.y.’da ise insan varlığı, bir yandan irrasyonelizm (idealizm), pozitivism (olguculuk), diğer yandan materyalizm (maddecilik), Marxizim ve Existensializm (varoluşçuluk) gibi düşünce akımları bağlamında incelenmiştir.

İrrasyonelizm (idealizm), önceki düşünsel akımlara tepki olarak gelişmiştir. Bu akımın temsilcisi Hegel ve onun idealist spekülative ruh (tin) felsefesidir. Pozitivism, bu dönemde gelişmekte olan fizik, kimya, biyoloji gibi deneysel bilimlerin katkısıyla oluşan, deneysel bilime temellenmiş bir felsefedir. Temsilcisi de sosyolojinin kurucusu olarak kabul edilen A. Comte’dur.

Öte yandan Materyalizm, irrasyonelizmin idealist spekülative felsefesi anlayışına karşı bir tepki olarak gelişmiştir. Bu tepkiyi ilk ortaya koyan düşünür, eski Hegelci ve felsefi materyalizmin kurucusu, L. Feurbach olmuştur.

Yine eski bir Hegelci olan K. Marx ise, kendi felsefe sistemini kurarken, L. Feurbach’ın felsefi materyalizmden hareket etmiştir. O da Hegel’in eleştirisinden yola çıkmış, ancak tarihe temellenen (Tarihi Materyalizm) bir felsefe oluşturmuştur. Bir diğer anlatımla Marx, materyalizmi felsefi alandan ekonomik, siyaset ve toplumsal yaşama uyarlayarak, onu tarihi materyalizme dönüştürmüştür. Öte yandan yine Marx, felsefesini oluştururken Hegel’in diyalektik mantık anlayışına dayanmıştır. Ancak onu, kendi ifadesiyle, tersine duran bir konumda bulmuş ve ayakları üzerine oturarak kullanmıştır.

Hegel felsefesindeki idealizm, K. Marx felsefesinde “materyalizme”, insan yorumuna ilişkin “ruhsal varlık anlayışı”, “toplumsal varlık anlayışına dönüşmüştür. Hegel’de felsefe “anlamaya”, K. Marx’ta ise “eyleme ve dönüştürmeye” yönelik bir etkinlik olarak ele alınmıştır.

Existentialism felsefesine gelince, bu düşünce sistemi, M. Heidegger tarafından kurulmuştur. Bu sistemde, insanın ancak ölümle karşı karşıya geldiği vakit kendisine, yani kendi bireysel varoluşuna döndüğü ileri sürülmüştür. Bu düşünce sisteminde, insanın taşıdığı “varlık niteliği” kavramına karşıt olarak, yok oluşun yarattığı “korku” kavramı ortaya atılmıştır.

Aydınlanma döneminde, ardı ardına gelen değişik düşünce sistemleri, düşünsel alanda, “*bi-linç*” kavramının gelişmesini sağlamıştır. Ancak söz konusu dönemde, deneysel bilimlerin alanında gerçekleştirilen hızlı gelişmeler, bilimin, sadece uygulamadaki sonuçları yönünden değerlendirilmesine yol açmıştır. Bu durum, hümanizmin (insancılığın) gelişmesine ve ön plana çıkarılarak yaşanmasına engel oluşturmuştur.

Aydınlanma dönemini (17-18 ve 19’uncu yy.) izleyen 20’nci yy. ’da ise, insan varlığı hakkında yeni düşünsel sistemler, ne yazık ki, kurulamamıştır. 20.yy’.da, insan varlığına ilişkin düşünsel alan, sadece, 19.yy’.dan intikal eden Marxizim ile Existensializm (varoluşçuluk) akımlarının gelişmesi, tartışılması ve gerilemesi süreçlerine tanıklık etmiştir.

Öte yandan, son 200 yıllık zaman dilimi (19. ve 20.yy.) ele alındığında, insan varlığı üstüne önerilmiş yorumları yönlendiren, hatta onlara temel oluşturan tartışmalar arasından, iki bilimsel kuram (teori) ile iki felsefe sisteminin ön plana çıktığı görülmektedir. Bilimsel kuramlar, Psikosomatik Tıp Disiplini ve Homeostasis kuramıdır. İki felsefe sistemine gelince bunlar, G.W.F. Hegel’in Spekülative ruh Felsefesi ile K. Marx’ın felsefe sistemidir. Söz konusu kuram ve felsefe sistemlerinin her biri, çok boyutlu niteliğe sahip olan insan varlığını araştırırken, onun bir boyutuna takılıp kalmışlardır. Bu nedenle insan varlığının yalnızca bir yanına ışık tutabilmişlerdir.

Örneğin, Psikosomatik Tıp Disiplini, insanın psişe (hareket etme, düşünme, duygulanma biçimleri) ve somato'dan (madde'den) oluşan bir bütünlük olduğunu ortaya koymuştur. Sonuçta düşünsel alana, "bütünlük" kavramını kazandırmıştır.

Homeostasis kuramı, "birlik ve bütünlüğü" canlı organizmanın yaşam ilkesi saymıştır. Bu ilkenin insan varlığında, fizyolojik ve psikolojik savunma mekanizmalarıyla sağlandığını ve bulunduğunu öne sürmüştür.

Hegel'in felsefe sistemi, insanı, "öz bilinçli ruhsal varlık" olarak yorumlamıştır. Hegel'e göre Ruh, "öznel ruh", "nesnel ruh" ve "mutlak ruh" olmak üzere üç evreli bir gelişim göstermiştir. Hegel Ruh'u tanrısal değil, insansal birşey olarak kavramıştır.

K. Marx ise, insanı, "toplumsal bir varlık, toplumsal ilişkilerin bütünü" olarak ele almıştır. Marx'a göre İnsanı belirleyen öge, insanın "çalışan varlık" olmasıdır. Çalışma ya da "iş" insanın kendi kendisine "gerçekleştirdiği" temel etkinliktir. İş süreci içinde, üretim biçiminin değişmesiyle, insanın tüm toplumsal ilişkileri de değişmektedir.

Söz konusu kuram ve felsefe sistemlerinin her biri, getirdikleri temel kavramlarla, insan varlığının araştırılması alanında, yeni ufuklar açmışlardır. "Bütünlük" konusunu, bir ana sorun olarak, hep göz önünde tutmuşlardır. Ancak evrende bulunan ve insan varlığında bütünleşen, inorganik, organik, psişik ve ruhsal varlık kategorilerinin tümünü kavrayamamışlardır. Bunlar, evreni ve varlığı, mevcut varlık kategorilerinden birini ihmal ederek veya mutlaklaştırarak ve o noktadan hareket ederek yorumlamışlardır. Oysa, evrendeki dört varlık kategorisinin, insan varlığında bir derecelendirmeye tabi tutulması veya birinin diğerine önceliği söz konusu değildir.

Aydınlanma dönemini izleyen 20'nci y.y.'daki düşünsel alan ise sadece, 19'uncu yüzyıldan intikal eden Marxizm ve Varoluşçuluk (Existentializm) gibi iki akımın tartışılması, gelişmesi ve çökmesi süreçlerine sahne olmuştur. 20'nci y.y.'da, insan varlığına ilişkin düşünsel sistemler ne yazık ki kurulamamıştır.

Böylece, insan varlığının araştırılması açısından, son 200 yıllık zaman diliminde, ön plana çıkan iki bilimsel kuram ile iki felsefe sisteminin, yalnızca iki konuda birleştikleri anlaşılmaktadır.

- Hepsi, insanı bir "bilinç varlığı" olarak belirlemişlerdir. Ve insanı bir bilgi varlığı, bir bilebilirlik alanı olarak görmüşlerdir.

- Hiçbiri, insanın yeni varlık bilimindeki (yeni ontoloji) birlik ve bütünlüğünü kavrayamamıştır.

Sonuç olarak şöyle bir gerçek ortaya çıkmıştır:

İnsan varlığının araştırılması açısından, ön plana çıkan söz konusu kuramlar ile felsefe sistemleri, tek boyutlu ve indirgemeci nitelikte olmuşlardır. Aynı zamanda, varlık kategorilerinin birliği/bütünselliği içindeki, çok boyutlu insanı açıklamada yetersiz kalmışlardır. Bu nedenle, insan varlığına değer kazandıran tılsımı, yani "yaratıcılık melekesini" yakalayamamışlardır.

"İnsan varlığı ve onun dünya içindeki yeri sorunu" açısından, yeni varlık biliminin (yeni ontoloji) vardığı en son aşamada ulaşılabilen gerçek şöyledir:

İnsan evrende mevcut tüm varlık gruplarını yapısında bütünleştiren; çok boyutlu yani bireysellik, toplumsallık ve evrensellik boyutlarını aynı anda taşıyan ve söz konusu özellikler nedeniyle yaratıcılık melekesine sahip olan en yüce varlıktır.

Yeni varlık bilimine göre, evrende dört ayrı varlık grubu bulunmaktadır. Her bir varlık grubu, farklı (heterojen) yapıya sahiptir. Bunlar sırasıyla; inorganik (cansız), organik (canlı), psişik (hareket etme, düşünme, duygulanma biçimlerinin tümü) ve ruhsal varlık gruplarıdır.

Bir canlı varlık olarak bitki, “inorganik-organik”, hayvan “inorganik-organik-psişik” ve insan ise “inorganik-organik-psişik-ruhsal” varlık gruplarının birliğinden bütünlüğünden oluşmaktadır. Ruhsal varlık, yalnızca insanda görünüşe çıkan bir varlık grubudur. Ruh, genel bir kavramdır. İnsan ile evren arasındaki ilişkiyi belirlemektedir.

Son 200 yıllık dönemde, materyalist anlayışın ön plana çıkarılmış olması nedeniyle, ruhsal varlık, bilimsel alanda göz ardı edilmiştir. Bu nedenle insan, genelde “inorganik-organik-psişik” varlık grupları bağlamında yorumlanmıştır. Bu yorum, yeni varlık bilimindeki psikosomatik bütünselliği ifade etmektedir. Ne var ki, bu yorumlama sonucu insan, inceleme alanında, bir ara nedeyse, hayvan varlığı düzeyinde ele alınma durumunda kalmıştır.

Günümüzün bilimsel ve tarihsel verileri ışığında konu ele alındığında, ruhsal varlığın göz ardı edilerek, insan varlığını açıklama çabalarının yanlış olacağı ortaya çıkmaktadır.

Çünkü, insan varlığında, değinilen farklı yapıdaki dört varlık grubu bir arada bulunmaktadır ve bunlar bir bütünsellik oluşturmaktadır. Bir diğer ifadeyle, insan, evrende mevcut tüm varlık gruplarının bütünselliğinde yaratılmıştır. Ve bu bütünsellik sonucundadır ki insan, bireysellik-toplumsallık-evrensellik nitelikleriyle, çok boyutluluğa sahip olmuştur. Ve zaman sürecindeki gelişmesini, böylesi bir çok boyutluluk ekseninde sürdürmüştür.

Çok boyutluluk ekseni ile insanın, “bireysellik“, ”toplumsallık” ve “evrensellik” boyutlarını aynı anda ve bir arada taşımakta olduğu ifade edilmektedir. Böylesi bir çok boyutluluk niteliğine sahip olan ve evrende, şu ana kadar, bilinen tek varlık insandır.

Evrende mevcut dört varlık grubunun birliği ve bütünselliğinde oluşan çok boyutluluk eksenini, insanda kurma-tasarlama etkinliği ve “yaratıcılık melekesi” olarak görünüşe çıkmaktadır. “Yaratıcılık melekesi” insanda, mutluluğun, özgürlüğün ve bağımsızlığın ana kaynağıdır. İnsanın, evrende en yüce varlık olmasının tilsimi (gizi) ise, onun (insanın), “yaratıcılık melekesine” sahip olmasında yatmaktadır.

Yaratıcılık melekesini kullanarak insan, kendini belirleyen, yani tamamen insansal olan bir yapıt, ya da bir sanat eseri meydana getirir. Bunu gerçekleştirirken insan, kendi sınırlarını, hatta evrenin boyutlarını aşar. Evrenin değerlerini çoğaltır ve büyütür. Böylece sonuçta, her insan kendisinde, evrenin bir boyutunu yansıtmaya çalışır.

Ek-2

Mustafa Kemal’in Bilim ve Bilimsel Düşünceye Bakışı

Mustafa Kemal’in bilim ve bilimsel düşünceye bakışı ile nasıl bir pragmacı anlayışı benimsemiş olduğunun kimi örneklerini vermek yararlı görülmektedir:

-“Dünyada her şey için, maddiyat için, maneviyat için, hayat için en gerçek yol gösterici ilimdir, fendir; ilim ve fennin dışında yol gösterici aramak gaflettir, cahilliktir, doğru yoldan sapmaktır”. (Samsun: 22 Eylül 1924)

-“Biz medeniyetten, ilim ve fenden kuvvet alıyoruz ve ona göre yürüyoruz”. (Çankırı: 31 Ağustos 1925)

-“Efendiler, bence felsefe ilim demektir... Biliniz ki, Türk milletinin istediği ve özlediği felsefe, onu müspet ilme, müspet gerçeklere götürecektir bir felsefedir. Bunun dışında kalacak bir felsefe ise zamanlarımızı boşuna harcamak, değersiz fikirler peşinde sonuçsuz çabalar göstermek olur”. (Samsun: 26 Kasım 1930, Somar. Ziya)

“Ben tam anlamıyla gerçekçiyim: Ne kadar parlak ve göz alıcı olsa da bir hayal peşinde koşmaktansa, gerçek ile uğraşmayı tercih ederim. Bu gerçek hiç de parlak görünmese de... En çetin zorluklarla çevrili olsa da...” (Samsun: 26 Kasım 1930, Somar. Ziya)

-“İlim, tercüme ile olmaz, inceleme ve araştırma ile olur”. (1932, Özgü, Melahat: Sümerbank Dergisi)

-“Türk milletinin, yürümekte olduğu ilerleme ve medeniyet yolunda, elinde ve kafasında tuttuğu meş’ale, müspet ilimdir”. (Ankara: 29 Ekim 1933)

-“Önce ilim, sonra vatanım ve bir de milletimin sevgisidir”. (Bir Fransız yazarının “en çok sevdiğiniz nelerdir?” sorusuna yanıt. Ankara: 1937, Şapolyo, Enver Benhan)

-“Ben, manevi miras olarak hiçbir ayet, hiçbir dogma, hiçbir donmuş ve kalıplaşmış ilke bırakmıyorum. Benim manevi mirasım, ilim ve akıldır. Benden sonrakiler, bizim aşmak zorunda olduğumuz çetin ve köklü zorluklar önünde, belki amaçlara tam olarak eremediğimizi, fakat asla ödün vermediğimizi, akıl ve ilmi rehber edindiğimizi kabul edeceklerdir”. (Giritli, İsmet: Kemalist Devrim ve İdeolojisi 1974, s.1)

-“Gerçeği söylemekten korkmayınız”. (İstanbul: 1916, Atay, Falih Rıfki)

-“...Ölçülü ve akla uygun bir çerçevede kalmalıdır. Gerçekçi olmayan şeylere değer veremeliyiz! Hedefe ulaşmak için takip edeceğimiz yolu, duygularımızla değil, aklımızla çizmeliyiz”. (Eskişehir:15 Ocak 1923)

-“Çok namuslu olmalıdır. Ve şimdiye kadar yapılmış hataların en büyüğü özellikle teşebbüs sahiplerimizin, aydınlarımızın ve özellikle bilginlerimizin en büyük günahı namuslu olmamaktır. Milletten karşısında namuslu olmak, namuslu hareket etmek gerekir. Milleti aldatmayacağız! Millete daima ve daima gerçeği söyleyeceğiz. Belki hata ederiz. Gerçek sanırız. Fakat millet onu düzeltsin! Kendimizi kimsenin üstünde görmeye hakkımız yoktur... Efendiler akılcı yürümek ve esaslı olmak gerekir”. (İzmit: 19 Ocak 1923)

-“Benim inancım o idi ki, ve daima o oldu ki, dünyada insan diye yaşamak isteyenler, insan olmak gücünü ve niteliklerini kendilerinde görmelidirler. Bu uğurda her türlü fedakarlığa razı olmalıdırlar. Yoksa hiçbir medeni millet, onları kendi sırasında ve safında görmek istemez”. (Ankara: 1926, Atay, Falih Rıfki)

-“Biz, batı medeniyetini bir taklitçilik yapalım diye almıyoruz. Onda iyi olarak gördüklerimizi, kendi yapımıza uygun bulduğumuz için, dünya medeniyet seviyesi içinde benimsiyoruz”. (Ankara. 1926, Afetinan)

-“Biz her vasıttan, yalnız ve ancak, bir görüş açısından faydalanırız. O görüş açısı şudur: Türk milletini, medeni dünyada, layık olduğu yere yükseltmek ve Türk Cumhuriyeti’ni sarsılmaz temeller üzerinde, her gün, daha çok kuvvetlendirmek...” (Ankara:1927, Nutuk)

-“Biz daima gerçeği arayan ve onu buldukça; ve bulduğumuza inandıkça ifadeye cesaret eden adamlar olmalıyız”. (Yalova: 16/17 Ağustos 1931)

-“Biz, ilhamlarımızı, gökten ve gaipten değil, doğrudan doğruya hayattan almış bulunuyoruz. Bizim yolumuzu çizen; içinde yaşadığımız yurt, bağrından çıktığımız Türk milleti ve bir de milletler tarihinin bin bir facia ve ıstırap dolu yapraklarından çıkardığımız sonuçlardır”. (TBMM: 1 Kasım 1937)

“...Aynı zamanda bu Türk gençliğini de bilgili, inanç sahibi olarak yetiştirmek zorundayız”. İnanç sahibi derken, ülkenin en çok yararına olacak ilkelere sahip demek istedim.

Yukarıda değinilen örnekler, M. Kemal’in, bilim ve bilimsel düşünce üstünlüğü ile pragmacı anlayış bütünselliğini nasıl bir ustalıkla kavramış olduğunu göstermektedir. O, adımlarını atarken daima aklını, mantığını kullanmıştır. Toplum koşullarını, ülke ve dünya gerçeklerini düşünerek neyi, nasıl, ne zaman, ne biçimde yapacağını; o koşullar içinde neyin yapılamayacağını hesaplayarak yürümüş, karar almış, uygulamaya koymuştur. Bir düşüncenin ya da bir iddianın gerçekliğini, doğruluğunu, belli koşullarda ve belli bir zaman kesitinde, o iddiaya ilişkin eylemlerin (uygulamaların) olumlu sonuçlarına ve başarılarına bakarak değerlendirmiştir.

Ek-3

Anadolu Solu'nun Ana Dayanağı: “Bilim ve Bilimsel Yöntem”

Anadolu Solu'nun ana dayanağı, Kemalizm'inde ana dayanağını oluşturan, bilim ve bilimsel yöntemdir.

Ancak, bilim, bilimsel düşünce ve bilimsel yöntem sonucu elde edilen bilgiler ile ulaşılan gerçekler; uygulamada ortaya çıkan başarılı sonuçları ile değerlendirilmelidir.

Bir ülkenin kendine özgü sorunları ile koşullarının değerlendirilmesi ise bir başına değil, dünya gerçekleri ve koşulları ile bir arada ele alınmalıdır. Sorunlara çözüm yolları, böyle bir bütünlük çerçevesinde aranmalıdır.

Benzer şekilde, belli bir düşünce sisteminin kesin ve katı kurallarına bağlı kalınmamalıdır. Mevcut düşünce akımlarının hepsinden seçmeci (eklektik) bir yaklaşımla yararlanılmaya çalışılmalıdır. Böylece bilim ve bilimsel düşünce ışığında pragmacı bir anlayış belli ölçüde yaşama geçirilmelidir.

Bilim ve bilimsel düşünce açısından son üç yüz yıllık dönemde yaşanan gelişmeler, zaman ve uzay gibi değişmez sanılan kavramlarla, akıl üzerine kurulmuş düşünceler dahil, her alanda, düşünülmesi dahi zor değişimlere yol açmıştır. Söz konusu değişimler, insanın yaratıcılık melekesini giderek daha çok kullanması anlamına gelmektedir.

Bilindiği gibi insan varlığını üstün kılan “yaratıcılık melekesi”, insanın sürekli artan, bitmez tükenmez, öğrenme/bilme çabasıyla beslenmekte. İnsan, ispata dayalı gerçekleri daha fazla öğrenmek amacıyla akıl gücünü, sürekli olarak atılım halinde tutmakta. Zaman ve uzayda insanın sınır tanımayan araştırma ve buluş çabaları, esasen insandaki yaratıcılık melekesini de kendiliğinden ortaya çıkarmakta ve geliştirmektedir.

Bu itibarla, bilim ve bilimsel düşüncede araştırma, sonsuz bir etkinlik olarak kabul edilmektedir. Değişim ve gelişim ise, ana kural olarak görülmektedir.

Bilimsel araştırmanın ruhunu kavramış kimseler açısından, gözlemler ve yorumlar, bilginin temel yasası konumundadırlar. Ve bunlar, gerçekleşen bir şeyi anlamaya yönelmiş olan çabalaradır. Bu çerçevede, bilim adamının tüm çabası bir tek kelimedeki, “öğrenmek” kelimesinde toplanır.

Anadolu Solu'nun Felsefi ilk çıkış dayanağı Anadolu Hümanizmasıdır. Ana dayanağı ise bilim ve bilimsel yöntemdir

Öte yandan, bilim adamının çağdaş bilimsel araştırma sonucu elde ettiği bilgi ile, bu bilginin teknik adamlarca kullanım alanına sokulması farklı çerçevede görülmelidir. Bilimin sağladığı buluşların, insanlığın zararına olacak işlerde kullanılmasının önlenmesi gerekir. Bunun için, bilimsel düşüncenin yine kendisine başvurulmalıdır.

Bilim ve bilimsel düşüncenin gelişmesi, kesintilere uğramasına karşın, tarih boyunca durdurulamamıştır. Yaşanan tarihsel süreçte gelişen bilim ve bilimsel düşüncenin, akılların birleşmesini ve kaynaşmasını sağladığı görülmüştür.

Anadolu Solu'na göre, bilim ve bilimsel düşünce, bilim ahlakı kapsamında ele alınmalıdır.

Bilimi ahlakı üç ilkeye dayanmaktadır: Birincisi, “Aklın Önceliği ve Üstünlüğü”; ikincisi, “İspatlanmış Gerçeklerde Akılların Birliği Özlemi”, üçüncüsü ise “Özgürlük Tutkusu”dur.

Aklın Önceliği ve Üstünlüğü İlkesine göre; ispatlanmış gerçeklere artan oranda ulaşabilmesi için insan, aklını büyük bir istek ve heyecanla, yeni buluşlar üzerine seferber eder. İnsana en fazla heyecan veren olgu, önünde sonsuz bir uzay olduğunu bilmesi ve aklın atılımını hiçbir şeyin durduramayacağına inanmasıdır. Daha da ötede insan, bilim ve bilimsel düşüncenin gelişmesiyle “aklın” dahi değişmez bir şey olmaktan çıktığını görmekte ve aklın bir araç konumuna geldiğine tanık olmaktadır.

Birlik Özlemi İlkesi'ne göre; İspatlanmış gerçekler üzerinde akılların uzlaşması insanlar arasındaki birliği sağlayan temel ahlak, konumundadır. Bu bağlamda bilim ve bilimsel düşünce, sevgi ve saygıyı birbirinden ayırmaksızın, insanları bu en soylu niteliğiyle birbirine kaynaştırmayı amaçlamaktadır. Bu çerçevedeki temel ahlak anlayışı, deneylerin yoğurduğu ve geliştirdiği akıldan, kardeşlik ve dayanışmanın yollarını açmasını da talep etmektedir.

Özgürlük İlkesine göre; bilimin en büyük özelliği, yasakları, baskıları hatta lanetleri ve afrozları umursamamış olmasıdır. Özgürlüğü, bilimsel davranışın yarası olarak kabul etmesidir.

Bilim, yaptığı ispatları, kimseye zorla benimsetmez, çünkü onlar kendiliğinden benimsenir. İnsan er yada geç bunları kendiliğinden özgürce kabul etme durumunda kalır.

Bilimsel düşüncenin, bağımsızlığı üzerinde hiç bir kuşku duyulmamalıdır. Bu bağımsızlık, bilimsel araştırmanın hem yarasını hem de ruhunu oluşturur. Bilim ahlakının özgürlük ilkesi, düşünce özgürlüğünün yalnız kendimiz için değil, başkaları için de sevilmesini ve korumasını zorunlu görmektedir. Bilim ahlakına göre özgürlük, ilerlemenin ilk koşulunu oluşturur.

Düşüncelerin özgürce dile getirilmesi, bazı aşırılıkları veya yanlışları içerse dahi, yine de bağıntılı olarak gerçeğin ortaya çıkmasına yardımcı olabilir. Bu nedenle bilim ahlakı, yalnız başkalarının özgürce düşünmesini ve bu düşüncelerin özgürce dile getirilmesini değil, yanlış bile görülse, bu düşüncenin ilgiyle ve saygıyla dinlenilmesini de içermektedir. Çünkü bugünün yanlışında, ya da yanlışında, yarınki doğrunun yakalanması olasılığı mevcuttur.

Bilim Ahlakına göre, eğitim, araştırma ve buluş olanaklarının herkese sağlanması gerekmektedir. Söz konusu olanakların sadece bir avuç insana sağlanmış olması kabul edilemez.

Bilim adamının bütün kaygısı her şeyden önce gerçeği doğru ve kesin olarak anlayabilmektir. Bu nedenle bilim adamı, yargısını karartacak her türlü öfkeden kaçınmalıdır. Anlayışına engel olabilecek her şeyi, kin ya da nefret başta olmak üzere, kendinden uzak tutmalıdır. Bilim ahlakına göre özgürlük, düşüncenin her türlü baskıya karşı korunduğu yerlerde var olabilir.

Genelde bugünün toplumlarında, ama özellikle Türkiye'de düşüncelerin yayımlanmasında en etkin araç olan medya gücünü (yazılı ve görsel), bazı sını ve ticari holding kuruluşlarının ele geçirdiği veya kimi güçlü iş adamlarının kendi başlarına medya gücü oluşturdukları görülmektedir. Böylece düşünce, aklın buyruğundan çıkarılıp paranın ve diğer çıkarların buyruğuna sokulursa, özgür düşünce alışverişi sonuçta, bir aldatmadan öteye geçemez.

Bireyin özgürlüğü ve bağımsızlığı yalnızca bilim ahlakı açısından değil, her konuda esas olmalıdır. Özgürlük, daha güzel, daha mutlu bir dünya yaratılmasının ana kaynağıdır. Çünkü özgürlük; hem süreklilik içinde yeniliği ve değişimi sağlayacak yetenekteki bireylerin yetişmesini, hem de toplumsal yapıların yenilenmesini gerçekleştiren temel öğedir. Bu nedenle özgürlük, insan varlığının ve yaratıcılık melekesinin olmazsa olmaz koşuludur.

Gelişme, başlı başına bir yasadır. Yalnız canlıların dünyasının değil, bütün doğanın en yüksek yarasıdır. Gelişme, sınırlanmış basamakları olan bir süreç olarak görülmemelidir. Gelişme, araya giren göze çarpmaz çeşitli öğelerin etkisiyle görülüp sezilemeyen, daha çok derece derece ilerleyen, sayısız ara basamaklarla kendini gerçekleştiren bir değişim sürecidir. Yaşam ve insanlık durmadan gelişecektir. Asıl gerçek, ya da değişmeyen tek gerçek, gelişmenin ta kendisidir.

Bilim ve bilimsel düşünce ile maddecilik (materyalizm) arasında, birbirini destekleyici bir ilişki bulunmaktadır. Deneysel doğa bilimleri alanındaki olgular, fiziksel alana getirilerek incelenir, maddeci görüşler bağlamında açıklanır. Dolayısıyla bilimsel etkinlik, materyalist düşünceyi besler ve onun gelişmesine hizmet eder.

Ancak Anadolu Solu'na göre, bilim ve bilimsel düşünce, yalnızca maddecilik bağlamında değil, aynı zamanda akıl ve duygu birlikteliği ile bir arada ele alınmalı ve yorumlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Adams, G.P.; The Mystical Element in Hegel's Early Theological Writings, Berkeley, 1910.
Akurgal, Ekrem; Anadolu Kültür Tarihi
Akyol, Taha; Osmanlı'da ve İran'da Mezhep ve Devlet.
Alfred Adler; İnsan Tabiatını Tanıma (Ayhan Yörükhan) 3. Baskı, 1997.
Aristoteles; Oluş ve Bozuluş Üzerine (Celâl Gürbüz), 1990.
Atatürk, Mustafa Kemal; Nutuk.
Bayet, Abbert; Bilim Ahlâkı.
Baykal, Deniz; Çeşitli Konularda Yaptığı Konuşmalar (CHP Genel Merkezi).
Baykal, Deniz - Cem, İsmail; Yeni Sol.
Bila, Hikmet; CHP 1919-1999.
Bursalı, Mehmet Tahir; Hacı Bayram-ı Veli.
Boguslavski Karpuşin - Rakitov; Diyalektik ve Tarihsel Materyalizmin abc'si (Vahap Erdoğan) Sel Yayınları, 1990.
Cassiner, E.; An Essay on Man, New York, 1953.
Cerrahoğlu; A., Şeyh Bedreddin.
CHP Eğitim El Kitabı.
CHP Programı, Yeni Hedefler, Yeni Türkiye.
Clintic, Mc. J.R.; Physiology of the Human Body.
Prof. Dr. Çağatay, Neşet; Bir Türk Kurumu Olarak Ahilik.
Prof. Dr. Çeçen, Anıl; Kemalizm.
Dağıstanlı, Fatin; Sosyal Demokratlar.
Dağıstanlı, Fatin; Rahşaniçe.
DPT. Kalkınma Plan ve Programları (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 5 yıllık planlar ve programları)
Eflâtun (PLATON), Devlet (S. Eyüboğlu - M. Ali Cimcoz), 1958.
Erhat, Azra; Homeros, Gül ile Söyleşi.
Erhat, Azra; İşte İnsan. (Ecce Homo)

Erhat, Azra; Sevgi Yönetimi.
Eyüboğlu, İsmet Zeki; Anadolu Uygarlığı.
Eyüboğlu, İsmet Zeki; Anadolu İnançları, Anadolu Mitolojisi.
Eyüboğlu, İsmet Zeki; Bektaşilik 1980, Alevilik - Sünnilik 1979.
Eyüboğlu, İsmet Zeki; Şeyh Bedreddin ve Varidat 1980, Anadolu İnançları, 1974.
Eyüboğlu, İsmet Zeki; Şeyh Bedreddin ve Varidat.
Eyüboğlu, İsmet Zeki; Tasavvuf Tarikatlar, Mezhepler Tarihi.
Eyüboğlu, İsmet Zeki; Anadolu Uygarlığı, 1991.
Fenni, İsmail; Muhittin Arabî ve Vahdet-i Vücut.
Fuat, Mehmet; Nasrettin Hoca Fıkraları.
Genel Kurmay Başkanlığı; Atatürkçülük, 2. Kitap.
G.W.F. Hegel; Lectures On The History of Philosophy.
Gökberk, M.; Felsefe Tarihi, İstanbul, 1969.
Gökçen, Sabiha; Atatürk'le Bir Ömür.
Prof. Dr. Gölpınarlı, Abdülbaki; Melâmilik ve Melâmiler.
Prof. Dr. Gölpınarlı, Abdülbaki; Mesnevi ve Şehri (1, 2, 3, 4, 5. ciltler)
Prof. Dr. Gölpınarlı, Abdülbaki; Yunus Emre ve Tasarruf.
Guyton, A.C.; Metical Physiology, London, 1976.
Hafız, Halil; Menakıb-ı Şeyh Bedreddin.
Prof. Dr. Halman, Talat Sait; Candan Cana.
Hartmann, N.; Almanya'da Yeni Ontoloji, Fel. Ar., 1946.
Hegel, G.W.F.; Tinin Görüngü Bilimi (Çev: A.Y.), 1986.
İlyada Homeros; Çev. A. Erhat - A. Kadir, 1967.
Prof. Dr., İnan, Afet; Atatürk Hâtıralar ve Belgeler, 1968.
Prof. Dr., İnan, Afet; Atatürk'ten Mektuplar, 1981.
Prof. Dr., İnan, Afet; Atatürk ve Demokrasi, 1959.
Prof. Dr., İnan, Afet; Kemal Atatürk'ü Anarken, 1956.
Kabacalı, Alpay; Bütün Yönleriyle Nasrettin Hoca.
Prof. Dr. Kışlalı, Ahmet Taner; Kemalizm, Laiklik ve Demokrasi.
Prof. Dr. Kışlalı, Ahmet Taner; Atatürk'e Saldırmanın Dayanılmaz Hafifliği.
Prof. Dr. Kili, Suna; Atatürk Devrimi.
Prof. Dr. Kili, Suna; Türk Devrim Tarihi.
Kutluay, Yaşar; Tarihte ve Günümüzde İslam Mezhepleri, 1968.
Longuet, R.J.; Büyükdem Karl Marx, (Çev: R. Akman), İstanbul, 1987.
Louis, Althusser; Felsefe ve Bilim Adamlarının Kendiliğinden Felsefesi (Ömür Sezgin), 1984.
Louis, Aragon; Gerçekliğin Boyutları (Erdoğan Alkan), 1985.
Müller - Thalleim, W. K.; Self Healing Tendencies and Creativity, T.A.P.A., Basel, 1975.
Dr. Nasrattinoğlu, Ünver İrfan; Nasrettin Hoca'nın Dünyası.
Nicholsan, A. Raynold; İslâm Sufileri, Çev: Dr. Mehmet Akdağ ile arkadaşları.
Prof. Dr. Ocak, Ahmet Yaşar; Alevi ve Bektaşi İnançlarının İslam Öncesi Temelleri.
Prof. Dr. Ocak, Ahmet Yaşar; Türk Sufiliğine Bakışlar.
Olgun, Hüsametdin; Gide Gide, Dostluk ve Barış Üstüne Şiirler.
Özmen, İsmail; Alevi-Bektaşi Şiirleri Antolojisi. (1, 2, 3, 4, 5. ciltler)
Öztelli, Cahit; Pir Sultan Abdal, 1971.
Parmaksızoğlu, İsmet; İbn-i Buttuda-Seyahatnamesinden Seçmeler, 1971.
Revetz, J. R.; Sciece, Technology and Society, 1977.
Satre J.P.; Varoluşçuluk (Ender Gürol), 1962.
Selçuk, İlhan; Atatürkçülüğün Alfabeti.
Selçuk, İlhan; Türkiye'de Alevilik ve Bektaşilik.

Shaffer, J.; Philosophy of Mind, 1968.
Sivri, İsmail; Nasrettin Hoca Son Yılları.
Sunar, Cavit; Melâmilik ve Bektaşilik, 1975.
Şapolyo; Enver Behnam, Tarikatlar ve Mezhepler Tarihi, 1964.
Prof. Dr. Toktamış, ATEŞ; Laiklik (Dünyada ve Türkiye’de) 1994.
Toprakoğlu, Celâl; Anadolu Solu.
Tunalı, İ.; Marksist Estetik, İstanbul 1976.
Prof. Dr. Veliöğlu, S.; İnsan ve Yaratma Edimi.
Prof. Dr. Veliöğlu, S.; Psikanalitik ve Sosyo-Kültürel Öğretiler ve İnsan varlığı
Prof. Dr. Veliöğlu, S.; Yaratma Edimi ve Süreçleri (Mezuniyet Sonrası Seminerleri), İstanbul,
1992.
Prof. Dr. Veliöğlu, Süleyman; İnsan ve Yaratma Edimi.
Yaman, Ali; Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin.